

Het Bruuijsel

Inventarisatiewerkgroep

De Inventarisatiewerkgroep organiseert diverse vogeltellingen in ons werkgebied. Deze inventarisaties hebben tot doel een zo goed mogelijk beeld te krijgen van de vogelstand in een bepaald gebied, de verkregen resultaten worden beschikbaar gesteld aan diverse instanties.

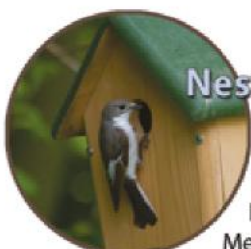
Zwaluwenwerkgroep

Sinds 1986 heeft de Vogelwacht een kunstmatige oeverzwaluwwand op 'Hemelrijk' te Volkel. De werkgroep inventariseert de daar en elders broedende Oeverzwaluwen. Daarnaast wordt onderhoud uitgevoerd aan alle oeverzwaluwwallen. Ook wordt onderzoek naar Huiszwaluwen gedaan, plaatst de werkgroep kunstnesten voor deze soort en geeft voorlichting aan bewoners.

Werkgroep Uilen

Het plaatsen en onderhouden van nestkasten in kerken, boerderijen en schuren is een van de belangrijkste taken van deze werkgroep. Alle broedgegevens worden zorgvuldig geregistreerd en aan de betreffende instanties doorgegeven. Daarnaast is het geven van advies en voorlichting over de bescherming van uilen een belangrijke activiteit.

Nestkastenwerkgroep

Deze werkgroep verschaft nestgelegenheid aan vogels en dan met name holenbroeders, zoals Koolmees, Pimpelmees, Zwarte Mees, Boomklever en Bonte Vliegenvanger. Op dit moment heeft de werkgroep het beheer over zo'n 700 nestkasten. Tevens inventariseren en administreren we alle broedgevallen in deze nestkasten.

Ravenwerkgroep

De twee Maashorstraven waren in 2012 de eerste broedende Raven sinds negentig jaar in Noord-Brabant. Deze iconen van de Maashorst worden elk jaar op de voet gevolgd door leden van de werkgroep. In samenwerking met de Raven Werkgroep van de Werkgroep Roofvogels Nederland worden de jongen geringd en terugmeldingen verzameld om zo een goed beeld van de verspreiding te krijgen.

Werkgroep Trektellen

Elk jaar vanaf 1 augustus tot en met 1 december worden op de telpost op de Brobbelbies alle overtrekkende vogels geteld. Deze dagelijkse telling is van zonsop- tot zonsondergang. Hierdoor wordt een prachtig beeld verkregen van de jaarlijkse vogeltrek over de Maashorst. Daarnaast is het ook een gezellige ontmoetingsplek voor al onze leden.

Werkgroep Senioren

Een actieve groep senioren die iedere maandagmorgen gaat wandelen voor het sociale contact, maar ook om vooral samen van de natuur te genieten. Daarnaast wordt assistentie verleend bij het maken van nestkasten en bij het uitvoeren van inventarisatiewerkzaamheden. De minimumleeftijd voor deelname aan deze werkgroep is 55 jaar.

Roofvogelwerkgroep

Naast het inventariseren van roofvogels in Uden en omgeving, wordt aandacht besteed aan het maken en plaatsen van nestkasten of horsten, alsmede het controleren en registreren ervan. Verder is assisteren bij het jaarlijks ringen van jonge roofvogels ook een taak van deze groep.

Jeugdvogelwacht

De Jeugdvogelwacht is echt een bruisende werkgroep van Vogelwacht Uden. Zij is bedoeld voor jongeren tussen de acht en vijftien jaar en heeft als doel de jeugd kennis te laten maken met alle facetten van de natuur. Samen ontdekken, ervaren en vooral genieten is daarbij het uitgangspunt. Onze jeugdeden gaan 'echt naar buiten'!

Werkgroep Publiciteit

Vier maal per jaar verschijnt ons clubblad 'Het Bruuijsel' waarin leden elkaar op de hoogte houden. De redactie en opmaak van dit blad en van andere publicaties gebeurt door de werkgroepleden. Ook zorgen ze regelmatig voor publiciteit in de media. Daarnaast beheert deze werkgroep de website, WhatsApp groepen, Twitter en houden ze de Facebookpagina actueel.

Stichting Vrijwillig Landschapsbeheer Uden

Deze zelfstandige stichting waarin Vogelwacht Uden participeert houdt zich bezig met het behoud, herstel en ontwikkeling van kleine landschapselementen in de omgeving van Uden. Hiertoe worden o.a. wilgen geknot, elzensingels teruggezet en poelen gegraven.

Natuur & Milieu

Een gezamenlijke werkgroep met het IVN-Uden en de sVLU. Het doel van deze werkgroep is om natuur- en milieuplannen van o.a. gemeenten rond de Maashorst of de provincie te toetsen en van commentaar te voorzien. Kansen en bedreigingen op natuurgebied worden besproken en waar nodig wordt direct actie ondernomen.

 info@vogelwachtuden.nl ● www.vogelwachtuden.nl

Voorzitter

Jan-Willem Hermans
Broekmorgen 28
5401 PK Uden
 0413-269804
 jwhermans@kpnmail.nl

Redactieleden

Martien van Dooren
John Hermans
Jan-Willem Hermans
Dick Slaa
Mignon van den Wittenboer

Secretaris

José Escher
Kruisstraat 13
5388 CH Nistelrode
 0412-650180
 secretariaat@vogelwachtuden.nl

Eindredactie, opmaak en kopij

Mignon van den Wittenboer
Stoppelveldseweg 1A
5473 RR Heeswijk-Dinther
 0413-785338
 bruujssel@vogelwachtuden.nl

Penningmeester

Anita van den Acker
Raam 523
5403 TM Uden
 0413-253151

Drukwerk, omslag en afwerking

Graphiset B.V. te Uden

Verspreiding

Lies Schoenmakers (coördinatie)
Dorien en Theo Versteegden e.v.a.

Bestuursleden

Peter van de Braak
John Opdam
Mignon van den Wittenboer

Bankrelatie

ABN-AMRO Uden
IBAN NL93ABNA0609968254

Clubgebouw

De Groenhoeve
Artillerieweg 3, Uden
(bij Kinderboerderij)

'Het Bruujssel' verschijnt vier maal per jaar in een oplage van 300 exemplaren (incl. links)

*We zien niet graag dat iemand gedeeltes van dit blad gebruikt voordat we daar toestemming voor hebben gegeven.
Men dient dan wel Het Bruujssel als bron te vermelden. © Vogelwacht Uden e.o.*

Inhoudsopgave

Van de redactie

Mignon van den Wittenboer **3**

Mededelingen bestuur

José Escher **4**

Najaartelling 2018

Martien van Dooren en Arend Vermaat **7**

Bijzondere waarnemingen

Peter van de Braak **11**

Voor u gelezen

John Hermans **12**

Twee Visarenden tijdens Brunchwandeling

Martien van Dooren **17**

Luider

Bart Gras **19**

Kampeervakantie Camargue

Dick Slaa **20**

Gezocht bouwers

Leo Ballering **25**

Lapland

Jan-Willem Hermans **26**

Broedseizoen 2018 Raven

Leo Ballering **32**

Eidooier

Peter van de Braak **35**

Uitgelicht 'duikeenden' deel 1

Dick Slaa **36**

Ontwikkelingen in de Maashorst

Jan-Willem Hermans **45**

Sluitingsdatum kopij voor het volgende Bruujssel is op 19 november 2018!

Van de redactie

Voor mijn gevoel is het vorige Bruujssel nog maar net rondgebracht als ik me realiseer dat de deadline voor de septemberuitgave alweer met rasse schreden nadert. Schijnbaar ben ik niet de enige die dat niet goed in de smiezen heeft, want ook de trouwe leveranciers van kopij lijken nog volledig in de vakantiemodus te staan. Dat de tijd voorbij lijkt te vliegen is eigenlijk een goed teken, schijnbaar zit mijn agenda zo goed gevuld dat ik geen tijd heb om me te vervelen. Zo goed zelfs dat ik dit keer een paar snipperdagen moet opnemen om het Bruujssel nog enigszins op tijd bij de drukker te krijgen. Het lijkt erop dat ook veel andere leden van de Vogelwacht met vergelijkbare agenda's te kampen hebben. De kopij is laat, maar wel weer heerlijk divers. Arend en Martien doen uitgebreid verslag van al het leuks dat ze samen met de andere trektellers op de telpost zijn tegengekomen. Al voor het derde jaar op een rij wordt er vanaf juli geteld: speciaal om de trek van de Gierzwaluw te kunnen observeren. Daar kregen de trektellers dit jaar wel iets van mee, maar zelfs juli bleek hiervoor al aan de late kant. Je zou er haast voor pleiten om de telpost jaarrond open te houden. Van de Ravenwerkgroep ontvingen we een verslag van de broedresultaten van 2018. Ook dit voorjaar zijn er weer vijf jonge Raven in de Maashorst geringd. Totaal zijn er de afgelopen jaren vijftien jongen van kleurringen voorzien, dus let goed op als je Raven ziet zitten. De Ravenwerkgroep is erg blij met terugmeldingen van geringde exemplaren. Het broeden van de Raaf in de Maashorst is een kroon op het werk van de inzet van tal van mensen die dit gebied verder proberen om te vormen tot een groot aaneengesloten natuurgebied. Dat ze daarbij geregeld hin-

dernissen tegenkomen en met de nodige frustraties te kampen hebben mag duidelijk zijn. Het plan om in het hart van de Maashorst een natuurkern te realiseren waar dieren en planten de ruimte krijgen zich te ontwikkelen, moet nog steeds verdedigd worden. Niet iedereen beschikt over de juiste natuurvisie en sommigen zien de Maashorst het helaas liefst als een recreatiepark. De manier waarop het bestuur van de Maashorst geregeld is, de diverse eigenaren en de belangen van allerlei clubs die menen een claim op het gebied te mogen leggen maken het niet eenvoudiger. Vooral bij mensen die al jarenlang bij de Maashorst betrokken zijn loopt deze frustratie soms hoog op. Jan-Willem heeft zijn visie over de huidige ontwikkelingen voor ons op een rij gezet en hoopt hiermee wat duidelijkheid te scheppen. Gelukkig realiseert hij zich ook dat er af en toe ook kleine successen te vieren zijn. Zo is in het beekdal van de Venloop een prachtig stukje nieuwe natuur ontstaan waarvan we erg benieuwd zijn welke (vogel)soorten zich hier de komende jaren zullen vestigen. Een vogelsoort waar we zeker van hopen dat hij komende jaren in ons werkgebied gaat broeden is de Visdief. Om hem hiertoe te verleiden heeft de Vogelwacht het plan opgevat om twee kunstmatige vlotten te bouwen. Op andere plaatsen in Nederland blijkt dit systeem erg in trek bij de Visdieven. Er is inmiddels toestemming om een tweetal vlotten te plaatsen, maar ze moeten nog wel gebouwd worden. Vandaar dat Leo Balle-ring elders in dit Bruujssel een oproep geplaatst heeft om wat mensen bij elkaar te krijgen die hiermee willen helpen. Ik hoop dat dat gaat lukken, broedende Visdieven zou ik erg leuk vinden!

Mignon van den Wittenboer

Mededelingen Bestuur

Beste Vogelwachters,

De eerste helft van ons verenigingsjaar hebben we afgesloten met een gezellige feestavond om ons 35 jarig bestaan te vieren. De circa 60 leden werden bij aankomst eerst op de foto gezet en vervolgens getrakteerd op een glaasje met bubbels. Binnen zorgde onze eigen Jan Verhoeven als dj voor een geweldige sfeer door te starten met muziek van 35 jaar geleden en later met 'toppers van toen' uit de jaren 60 en 70. Als extra verrassing was er een cabaretier uitgenodigd, die veracht veel wist van de Vogelwacht Uden. In de vorm van een fotoquiz doorliep hij de hele geschiedenis van de Vogelwacht Uden, die zoals bekend verondersteld is voortgekomen uit het IVN Uden. Uiteindelijk bleven er twee, vrij willekeurig gekozen, personen over, die de meeste vragen goed hadden beantwoord. Zo rond een uur of één dwarrelden de laatste klanken van Pink Floyds 'The Wall' vanuit de Groenhoeve weg over Uden en gingen de laatste gasten tevreden naar huis.

Ondertussen is de tweede helft van ons verenigingsjaar alweer volop bezig. Bij de telpost wordt weer vanaf 1 augustus dagelijks bijgehouden welke trekvogels er voorbij komen, de brunchwandeling als startsein van de tweede helft van ons seizoen is al geweest en we hebben de eerste dialezing in de Groenhoeve alweer achter de rug. Wat het trektellen betreft: sinds een aantal jaren wordt er in juli al gestart met het tellen om de trek van de Gierzwaluwen bij te houden. En voor wie het nog niet weet maar wel interesseert, alle resultaten van de tellingen zijn te volgen op onze website onder Waarnemingen en dan klikken op telpost Brobbelbies Noord. Per dag wordt een mooi

overzichtje gemaakt van alle waarnemingen van de betreffende dag, inclusief de aanwezige tellers en de tijdsduur van het tellen.

Excursies en wandelingen

Eind september gaan we met een grote groep leden op excursie naar de Marker Wadden, in oktober gaan we met 35 leden een aantal dagen naar Vlieland en eind oktober gaan we twee dagen op excursie naar de Kraanvogels in Diepholz. Dan hebben we in november een halve dag naar de Ooijpolder op de agenda staan en eind december bezoeken we de Pier van IJmuiden. Verder staan natuurlijk de Maashorst wandelingen elke maand op de agenda en hebben we nog een publiekswandeling in oktober.

Dialezingen

In oktober hebben we een dialezing van Thijs Caspers: 'het lief en leed wat landgoed heet', in november een lezing die verzorgd wordt door de Dassenwerkgroep in Brabant en in december sluiten we af met een dialezing van Thomas van der Es over de Biesbosch.

Tot slot nog een hartelijk welkom aan de volgende **nieuwe leden**:

Erwin Rieswijk en Ingrid van Rossum

uit 's-Hertogenbosch

Jelle van Oss

uit Nistelrode

Jose Escher

*Feestavond
35 jarig jubileum
Vogelwacht Uden*

📷 *Martien van Dooren*

Najaarstelling 2018

Juli 2018

Ook in 2018 wordt er al vanaf half juli geteld, vooral om de trek van de Gierzwaluw mee te nemen. Dat leek dit jaar nog zelfs wat te laat, we hebben er in elk geval minder dan vorig jaar geteld. Het was erg warm dit jaar en daarom is er geregeld vrij vroeg gestopt. De totaal getelde tijd is dus wat lager dan vorig jaar, maar meer dan in 2016. De Gierzwaluw was uiteraard de meest getelde vogel, meer dan driekwart zelfs. En de Boerenzwaluw op de tweede plaats is ook geen verrassing. Wel de nummer drie, dat was dit jaar de Spreeuw en dat zijn waarschijnlijk allemaal Spreeuwen die richting Groot Brittannië vlogen. De eerste week vlogen er geen bijzonderheden langs, tenzij je de Koninginnenpage meetelt. Pas op 25 juli komt er een interessante vogel langs: een Zwarte Ruiter. De 28ste zien we twee Zwarte Ooievaars en de volgende dag een vrouwtje Blauwe Kiekendief (daarmee evenaren we al het aantal Blauwe Kiekendieven van vorig jaar!) en de eerste Rode Wouw van dit jaar. De laatste dagen van juli komen er al weinig Gierzwaluwen meer langs.

Top 3 vogelsoort in juli

Jaar	Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3
2016	Gierzwaluw 4.848	Boerenzwaluw 469	Kokmeeuw 135
2017	Gierzwaluw 10.399	Boerenzwaluw 1.369	Kokmeeuw 558
2018	Gierzwaluw 7.207	Boerenzwaluw 1.283	Spreeuw 111

Augustus 2018

Door het mooie warme weer hebben we dit jaar in augustus wat minder uren geteld dan vorig jaar, het waren er dit jaar 187. Logisch dat we dan ook wat minder vogels (en vlinders) geteld hebben.

Het waren er 1.0627, per uur betekent dat 57 stuks. Dat is per uur minder dan de 65 van vorig jaar. Maar vorig jaar was dan ook een erg goed jaar, zodat dit jaar toch ook een van de beste jaren is. Qua aantallen zijn er drie jaren dat we meer vogels telden, per uur is alleen vorig jaar beter. En de 80 soorten is ook veel voor augustus, alleen in 2008 zijn er meer soorten gezien (dat is het jaar dat er continu van zonsop- tot zonsondergang werd geteld). Meest getelde soort is dit jaar weer de Boerenzwaluw en de tweede plaats is voor de Huiszwaluw. Dit jaar staat de Gele Kwikstaart op de derde plaats, vooral vanwege 29 augustus, de dag dat het dagrecord uit 2004 flink werd verbeterd en op 456 uitkwam. De Gierzwaluw staat ook vaak in deze top 3, maar die waren dit jaar allemaal al vertrokken, we telden er in augustus maar 218.

Koninginnepage. 📷 Martien van Dooren

De augustus-vogels

2018 was voor Ooievaars een prima jaar, we telden er 193 en dat is meer dan ooit in augustus. 30 augustus was de beste dag met 111 Ooievaars. Het blijft leuk om te horen via onze app-groep dat

deze groepen Ooievaars ook elders gezien worden. Vorig jaar werden er in augustus geen Zwarte Ooievaars gezien maar dit jaar gelukkig wel, in totaal vijf. De Wespendif had een gemiddeld jaar met 42 vogels. We hebben ook enkele voedselvluchten gezien, terwijl er bij de officiële Wespendifeventelling geen aanwijzingen waren voor een nest in de Maashorst.

Wespendif. 📷 *Martien van Dooren*

Dit jaar zagen we zelfs twee Bruine Kiekendieven meer dan vorig jaar augustus, 24 dit jaar (gemiddeld 14, gemiddelde sinds 2008 is 20), een mooi aantal dus. Dit jaar wel weer een Blauwe Kiekendif in augustus maar helaas geen Grauwe. Er

kwamen zes Visarenden over dit jaar (en de eerste dagen van september nog meer) en dat is ook al een mooi aantal. Ook dit jaar komen de Morinelplevieren: vier in totaal. Helaas geen exemplaren die mooi poseerden boven de keet of op de grond, maar er is toch wel een redelijke vluchtfoto gemaakt. Tot 2011 hadden we elk jaar Zomertortels op trek, daarna nog één in 2013 en pas dit jaar is er weer één gezien. Jammer dat zo'n mooie vogel zo snel achteruit kan gaan. De Gierzwaluw was dit jaar al grotendeels voor 1 augustus vertrokken, we hebben er maar 218 geteld. Maar er werden er in juli al ruim 7000 geteld en dat waren er alleen vorig jaar meer. Terecht dus dat we tegenwoordig half juli al beginnen met tellen. Dit jaar is een uitzonderlijk goed jaar voor de Duinpieper, we tellen er dertien in totaal en het dagrecord van zes wordt op 30 augustus geëvenaard. Ook de Boompieper heeft zijn beste jaar, het dagrecord werd op 29 augustus verbeterd en in totaal telden we er 278 (dubbel zoveel als gemiddeld). Die 29ste augustus was ook de dag dat het dagrecord van de Gele Kwikstaart flink werd verbeterd. Dat was een oud record uit 2004 en het staat nu op 456 en met dat aantal is dit jaar ook het beste jaar voor de Gele Kwikstaart, dat daardoor voor het eerst boven de 1000 vogels uitkomt.

Na een paar weken in de hitte was de komst van de keet meer dan welkom. 📷 *Martien van Dooren*

Augustus was dus erg warm, vooral de eerste weken. We waren dan ook blij dat op 1 augustus de keet weer geplaatst werd. Op 3 augustus zien we al de eerste nieuwe soort voor de telpost: een Spotvogel. Helaas geen foto, maar de vogel zat mooi op een draad van de afrastering en kon langdurig bekeken worden. Daags erna al de eerste Visarend van dit jaar en dat is de vroegste ooit. In de tweede week koelt het eindelijk wat af en op woensdag komen er twee Zwarte Ooievaars langs. Op 16 augustus komen er twee Morinelplevieren over, altijd leuk en dat geldt ook voor de Koninginnenpage. Op zondag zien we weer een nieuwe soort voor de telpost en wel een exoot; de Grote Alexanderparkiet. Die is er al vroeg op de ochtend bij. Later die dag nog een Grote Mantelmeeuw en een Lepelaar, allebei schaarse doortrekkers hier. De volgende ochtend komt er een Zilverplevier over, ook een mooie soort. En we zien nog een exoot: een Diamantduifje. Die kunnen we trouwens niet op de trektellen-app kwijt (ze zijn altijd ontsnapt, in tegenstelling tot de Alexanderparkiet, waarvan er, net zoals Halsbandparkieten, een populatie vrij rondvliegt in Nederland). Op de 21ste wordt de eerste Duinpieper gezien en er wordt een juveniele Grauwe Klauwier ontdekt. Vandaag

ook een Citroenvlinder die langstrekt en dat is ook een nieuwe soort. Woensdag is een mooie dag met de eerste Ortolaan van dit jaar en een Draaihals die twee dagen eerder in de buurt van de telpost is gefotografeerd, wordt teruggevonden. Als bonus wordt er ook nog een Wielewaal gezien (pas de derde op deze telpost). 's Avonds wordt er eindelijk weer eens een Zomertortel gezien. De volgende dag weer een nieuwe soort voor de telpost: de Grauwe Vliegenvanger. Later op de ochtend wordt er nog een Morinelplevier gehoord en 's middags een gemengde groep Ooievaars, twee Zwarte en een Witte. Daags erna is een goede dag voor Wespendien, er komen er tien over en die dag ook nog een Lepelaar. Maandag erna is ook weer leuk met Duinpiepers, een Ortolaan, Kwartels ter plaatse en een Regenwulp en de vijfde Boomklever voor deze telpost. De volgende dag sneuvelen er twee dagrecords; die van de Gele Kwikstaart komt nu op 456 en de Boompieper op 83. Het dagrecord van de Duinpieper wordt de volgende dag geëvenaard en blijft op zes. Dit is ook een goede dag voor Ooievaars, we zien er 111 in totaal en dat is de op een na beste dag voor Ooievaars ooit. De laatste dag van augustus komt er nog een Groenpootruiter over.

De Trektellers zien ze vliegen

Ode aan de trekteller

Je moet wel gek zijn om voor dag en dauw op te staan!
 Je moet wel gek zijn om dezelfde weer en wind als de vogels te trotseren!
 Je moet wel gek zijn als je op afstand een bopi van een dupi kunt onderscheiden..
 Je moet wel gek zijn om - hé een lijntje boven het bos!
 Je moet wel gek zijn om - 3 ali's! - voor elke vogel rare afko's te gebruiken...
 Je moet wel gek zijn om het geluid van een Roodkeelpieper in vlucht te kennen, ook al komt 'ie maar drie keer per jaar langs..
 Je moet wel gek zijn om net niet te gaan als net die Slangenarend voorbij komt..
 Je moet wel gek zijn als je nu nog steeds geen witte kwik van een grapi kunt onderscheiden
 Je moet wel gek zijn om lijsten met dagrecords van de voorbij vliegende vogels te raadplegen.
 Je moet wel gek zijn om te proberen of je vandaag dan het record Gele Kwikken kan breken..
 Maar vandaag is er weer die gekmakende strakblauwe lucht....
 Je moet wel gek zijn om dit al negentien jaar te doen..
 Je moet wel gek zijn om op de viermiljoenste vogel te gaan zitten wachten!

Trektellers zijn een beetje gek: ze zien ze veel en altijd en overal vliegen!
 En dat doen ze nog jaren!

Tapuit. 📷 Martien van Dooren

De augustus-vlinders

Vonden we het vorig jaar al wat mager met de vlinders, dit jaar was het echt slecht. In totaal zijn er maar 26 vlinders als trekker genoteerd. De Atlantica werd het meest geteld, met veertien vlinders. De enige die goed vloog was de Koninginnepage, waarvan we er drie zagen (in 2012 echter zeven). Maar met zulke lage aantallen is dat natuurlijk gewoon toeval. Waarom we er zo weinig zagen? Er is niet zo veel 's middags geteld als in andere jaren, maar de warme zomer heeft ook vast een rol gespeeld.

Martien van Dooren en Arend Vermaat

Jaar	Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3
2001	Boerenwaluw 1319	Gele Kwikstaart 235	Houtduif 174
2002	Boerenwaluw 2262	Gele Kwikstaart 223	Kievit 116
2003	Boerenwaluw 1864	Kievit 218	Huiswaluw 214
2004	Boerenwaluw 1349	Gele Kwikstaart 383	Gierzwaluw 258
2005	Boerenwaluw 2337	Kokmeeuw 320	Spreeuw 278
2006	Boerenwaluw 2664	Gierzwaluw 563	Gele Kwikstaart 304
2007	Gierzwaluw 5856	Boerenwaluw 4554	Huiswaluw 726
2008	Boerenwaluw 9225	Huiswaluw 3221	Kokmeeuw 1904
2009	Boerenwaluw 2847	Huiswaluw 2372	Kokmeeuw 833
2010	Boerenwaluw 4223	Huiswaluw 2126	Kievit 651
2011	Boerenwaluw 3395	Huiswaluw 1047	Gierzwaluw 341
2012	Boerenwaluw 4403	Huiswaluw 1569	Gierzwaluw 746
2013	Boerenwaluw 4211	Gierzwaluw 2082	Huiswaluw 513
2014	Boerenwaluw 5945	Gierzwaluw 1515	Huiswaluw 658
2015	Boerenwaluw 2163	Gierzwaluw 1161	Huiswaluw 504
2016	Boerenwaluw 5263	Gele Kwikstaart 641	Gierzwaluw 491
2017	Boerenwaluw 7229	Huiswaluw 2726	Gierzwaluw 637
2018	Boerenwaluw 5810	Huiswaluw 1219	Gele Kwikstaart 1116

Top 3 vogelsoorten in augustus

Bijzondere waarnemingen

Hier een greep uit de bijzondere waarnemingen van begin mei 2018 tot begin september 2018. Het is slechts een klein gedeelte van de vogelwaarnemingen uit onze regio die op www.waarneming.nl ingevoerd zijn. Deze waarnemingen hebben allen het kenmerk zeldzaam of zeer-zeldzaam (rood aangegeven).

Helaas zijn er op het Palmven dit jaar weinig steltlopers waargenomen. De waterstand was ook dramatisch laag. In Veghel op het industrieterrein is een waterplas gerealiseerd: Hoogebiezen. Daar zijn wel diverse steltlopers waargenomen.

De Nachtegaal is dit jaar toegenomen naar drie locaties, zou dit een landelijke trend zijn? Een hoogtepunt dit jaar is natuurlijk een overduidelijk broedgeval van de Grauwe Klauwier. Deze zat nu mooi op de rand van het Wisentengebied en heeft maar liefst 3 jonge vogels grootgebracht.

Wil je op de hoogte blijven kijk regelmatig op onze site: www.vogelwachtuden.nl of meld je aan voor onze Vogelwacht App-groep! Peter van de Braak ☎ 06-22491297. ✉ petervandebrak@gmail.com

Datum:	Aantal	Soort:	Locatie:	Waarnemer:
1-5-2018	1	Nachtegaal	Uden - Raam	Etienne van Dillen
6-5-2018	1	Bosruiter	Maashorst - Palmven	Jos van der Wijst
8-5-2018	1	Zomertortel	Maashorst - Begrazingsgebied	Gerard van Aalst
8-5-2018	1	Grauwe Klauwier	Maashorst - Begrazingsgebied	Marc Poulussen
8-5-2018	1	Regenwulp	Veghel - Hoogebiezen e.o.	Wouter Thijs
8-5-2018	2	Groenpootruiter	Veghel - Hoogebiezen e.o.	Wouter Thijs
8-5-2018	1	Bosruiter	Veghel - Hoogebiezen e.o.	Wouter Thijs
11-5-2018	1	Nachtegaal	Zeeland - Nieuwveld	Martien van Dooren
21-5-2018	2	Nachtegaal	Uden - Wijstgronden	Chris van Lieshout
25-5-2018	2	Bijeneter	Maashorst - Munse Heide	Alain Hofmans
30-5-2018	1	Sprinkhaanzanger	Maashorst - Begrazingsgebied	Leo Linnartz
3-6-2018	1	Lepelaar	Maashorst - Arboretum	Gert Verwoert
5-7-2018	5	Grauwe Klauwier	Maashorst - Begrazingsgebied	Jos van der Wijst
26-7-2018	1	Zomertortel	Maashorst	Marc Poulussen
27-7-2018	1	Zwarte Ooievaar	Volkel - Hemelrijk	Marc Poulussen
28-7-2018	2	Zwarte Ooievaar	Telpost Brobbelbies noord	John Hermans
31-7-2018	10	Regenwulp	Telpost Brobbelbies Zuid	Gerard van Aalst
16-8-2018	2	Morinelplevier	Telpost Brobbelbies noord	Toy Janssen
19-8-2018	1	Draaihals	Volkel-Zeeland - Voorpeel	John Hermans
19-8-2018	3	Lepelaar	Telpost Brobbelbies noord	Maartje Bakker
20-8-2018	1	Zilverplevier	Telpost Brobbelbies noord	Martien van Dooren
20-8-2018	1	Draaihals	Maashorst - Palmven	Peter van de Wouw
22-8-2018	1	Draaihals	Maashorst - Palmven	Maartje Bakker
30-8-2018	6	Duinpieper	Maashorst - Brobbelbies	Rick Meulendijks
31-8-2018	1	Groenpootruiter	Telpost Brobbelbies noord	Wim Gremmen
5-9-2018	1	Morinelplevier	Telpost Brobbelbies noord	Stefan van Schaik

Voor u gelezen

Kuikenoverleving ondanks maatregelen te laag voor behoud Kievit

Twee jaar lang zijn veel toegepaste maatregelen die de Kievit moeten helpen onderzocht. Hard nodig, want sinds de jaren '80 zijn de aantallen gekelderd met bijna 60 procent. Daarom werd in 2016 door Vogelbescherming en Sovon het Jaar van de Kievit uitgeroepen en het onderzoek gestart. Helaas lieten de onderzochte maatregelen slechts kleine verbeteringen zien. Om de Kievit te redden is meer nodig.

Belangrijke oorzaken voor de achteruitgang van de Kievit zijn verlies van broedhabitat, intensief landgebruik door de landbouw en sterfte door predatie. Veel van de huidige maatregelen zijn gericht op de bescherming van eieren in nesten, maar vooral de daarop volgende kuikenfase is een zeer kwetsbare periode. Bescherming van kuikens vergt een andere aanpak dan bescherming van legsels. Die kost veel tijd, energie en geld. Het is dus van groot belang om zeker te weten of beschermingsmaatregelen echt helpen. In het Jaar van de Kievit is dat onderzocht.

Geteste maatregelen

Een dag nadat ze uit het ei zijn gekropen, moeten kievitkuikens al hun eigen kostje bij elkaar scharrelen. Om te overleven hebben ze een veilige plek nodig met voldoende voedsel. Maatregelen om de Kievit te helpen bestaan voor graslandpercelen vooral uit kruidenrijk grasland op percelen met een verhoogd waterpeil. Maatregelen op bouwland, zoals maïs, zijn gericht op uitgestelde bewerkingen en stroken grond die niet worden ingezaaid met een landbouwgewas (braakstroken).

Onderzoeksopzet

Dragen beide maatregelen ook daadwerkelijk bij aan meer vliegvlugge kievitkuikens? Daarvoor zijn individuele kuikens in hun eerste levensweek voorzien van een kleurring met een code. Ze zijn in de weken erna intensief – op afstand – gevolgd. Dit gebeurde zowel in 2016 als in 2017 in gebieden met maatregelen en ter vergelijking in gebieden zonder maatregelen. In het afgelopen half jaar is de overleving en de conditie van kuikens tussen verschillende gebieden met en zonder maatregelen geanalyseerd.

Jonge Kievit. 📷 Leo van den Heuvel

Effect op conditie

Kijkend naar gewicht groeiden kuikens harder in gebieden met maatregelen dan in controlegebieden. Kuikens hadden daarbij een betere conditie op vochtig, kruidenrijk grasland dan op regulier grasland. Op maïsland is geen verschil in conditie van de kuikens gevonden. Een betere conditie betekent overigens niet automatisch dat er ook meer kuikens in deze gebieden overleven. Dat hangt van meer factoren af.

Effect op overleving

Ondanks de grote steekproef van 913 individueel herkenbare kuikens bleek het moeilijk om met

zekerheid uitspraken te doen over verschillen in overleving. De belangrijkste reden daarvoor was de erg lage overleving, waardoor maar een zeer beperkt aantal kuikens langere tijd kon worden gevolgd. Bovendien was de kans om de kuikens waar te nemen klein. Ze vielen weinig op in de vegetatie en als de kuikens wel te zien waren, was het erg lastig om de code op de ring af te lezen. De overleving verschilde wel tussen gebieden met en zonder maatregelen, maar dit gold ook voor de kans op genoeg goede waarnemingen. Dit heeft uiteraard gevolgen gehad voor de data, analyse en interpretatie van de resultaten.

Onvoldoende resultaat

De vuistregel is dat er gemiddeld één jong per kievitpaar per jaar vliegvlug moet worden om de populatie op peil te houden. Op basis van de huidige kennis over legselgrootte en uitkomstsucces van legfels zou dan de kuikenoverleving gemiddeld 36 procent moeten bedragen. In geen van de onderzochte gebieden is dat gehaald, ongeacht of er wel of geen maatregelen zijn toegepast. De

kuikenoverleving lag tussen de 9 procent en 14 procent. Dit is te laag om de kievitpopulatie stabiel te houden. Nestbescherming leidt waarschijnlijk wel tot voldoende aanbod van kuikens voor een stabiele populatie, maar de overleving van die kuikens blijft vervolgens ver achter bij wat er nodig is. De maatregelen die in deze studie zijn getest, dragen hier nog onvoldoende aan bij. Dat lijkt zeker te gelden voor maïsland.

Verliesoorzaken

Voedsel en predatie lijken sterk bij te dragen aan de lage overleving van de kuikens. Loopkevers en regenwormen vormen belangrijke prooidieren voor de Kievit in Nederland. Recent zijn er alarmerende publicaties verschenen over de afname van insecten in ons land.

Als er te weinig voedsel is, moeten kuikens meer tijd besteden aan foerageren om voldoende voedsel te vinden en daarbij grotere afstanden afleggen. Daarmee neemt het risico om natuurlijke vijanden, zoals Vossen en roofvogels, tegen te komen toe.

De schuld van de afname van weidevogels bij de vos leggen is wel heel kortzichtig. Is er voldoende voedsel voor weidevogels, dan foerageren de kuikens relatief kort op een klein oppervlak en lopen zo weinig risico predatoren tegen te komen. Zijn de insecten schaars dan moeten ze langer naar eten zoeken in een groter gebied met alle risico's van dien. In dat voedselaanbod zal je dus in moeten investeren!

 Willy van Lanen

Wat helpt (mogelijk) wel?

De maatregel op grasland zou zich volgens de onderzoekers daarom meer moeten richten op verbetering van de kruidenrijkdom. Dat wat als kruidenrijk wordt aangemerkt, bleek namelijk toch vaak kruidenarm te zijn. Een grotere kruidenrijkdom zorgt ervoor dat kuikens zich minder verplaatsen bij het foerageren waardoor het predatierisico wordt verkleind. Maatregelen in deze aangepaste vorm moeten verder op flinke schaal in grote gebieden worden toegepast. Dit zal de overlevingskansen voor kuikens aanzienlijk verbeteren. Een meerjarige waterpeilverhoging in combinatie met een late, beperkte mestgift van ruige stalmest leidt volgens de onderzoekers waarschijnlijk tot een toename van het voedselaanbod. Daarnaast zijn openheid en rust in het landschap belangrijke factoren om predatoren minder kansen te geven.

Vrijwilligers

Het onderzoek van het Jaar van de Kievit is grotendeels uitgevoerd door zo'n 150 vrijwilligers. Weidevogelbeschermers hielpen bij het vinden van de legsels die op het punt van uitkomen stonden, ringers voorzagen de net uitgekomen kuikens van unieke kleureringen en waarnemers probeerden de herkenbare kuikens individueel te volgen. Boeren en terreinbeheerders gaven toestemming om op hun land het onderzoek uit te voeren en verleenden waar nodig hand- en spandiensten. Allen verdienen een groot compliment voor hun inzet en betrokkenheid. De begeleiding van de vrijwilligers werd verzorgd door medewerkers van Sovon en het Vogeltrekstation.

*Uit: Bericht Vogelbescherming Nederland,
23-7-2018*

Vijf veel gestelde vragen en antwoorden over Usutu en het Geel

Voor het derde jaar op rij is er een uitbraak van het Usutu-virus vastgesteld in Nederland. Ook Vogelbescherming kreeg veel meldingen van mo-

gelijk besmette Merels. Naast Usutu wisten tuineigenaren ons recentelijk ook te vinden met mogelijke slachtoffers van het Geel, een andere vogelziekte. Wat kunt u doen als u een zieke vogel denkt te zien?

1. Volgens mij heb ik een zieke vogel in de tuin, hij ziet er erg ongezond uit!

Op dit moment zijn veel vogels in de rui en verliezen hun veren. Veel vogels zien er dan ook niet op hun paasbest uit, maar niet elke onverzorgde vogel is ziek. Dat is dus gelukkig niets om je zorgen over te maken. Als een vogel niet meer wil drinken, naar adem hapt, 'bol' zit en amper van zijn plek komt of zich sloom beweegt, dan is de kans dat de vogel ziek is, een stuk groter.

2. Wat kan ik doen wanneer ik een zieke vogel in de tuin heb?

Het is vaak niet zeker of en wat voor ziekte een vogel heeft. Dat kan pas worden vastgesteld na onderzoek. En, hoe wrang het ook klinkt, dat kan pas worden uitgevoerd als de vogel dood is. Zieke vogels kunt u het best met rust laten. Veel meer kunt u eigenlijk niet doen, want ze laten zich niet pakken en vogelasielen nemen ze niet aan vanwege het besmettingsgevaar. Juist omdat het moeilijk te bepalen is om wat voor ziekte het gaat, is het verstandig om tijdelijk met voeren te stoppen en de voederplek goed schoon te maken met kokend water, om eventuele besmetting te voorkomen. Vogels die bijvoorbeeld het Geel onder de leden hebben, kunnen de voederplaats besmetten.

3. Zijn alle vogels vatbaar voor Usutu of Het Geel?

Niet alle vogels zijn vatbaar voor dezelfde ziekten. Het Usutu-virus, dat wordt overgebracht door steekmuggen, is in diverse landen bij verschillende zangvogels vastgesteld. Maar de voornaamste slachtoffers zijn Merels en Huismussen. Andere vogels lijken vooralsnog geen last te hebben het virus, of het heeft ten minste niet hetzelfde effect. Het Geel is een ziekte die vooral slachtoffers maakt onder duiven, zowel (Turkse) tortels als

Houtduiven en Holenduiven. Daarnaast is de ziekte in Nederland ook vastgesteld bij vinkachtigen, voornamelijk bij Groenlingen. Als u zieke Merels, duiven of Groenlingen ziet, is er dus extra reden om alert te zijn!

4. Zijn deze ziekten gevaarlijk voor mensen en huisdieren?

In zeer uitzonderlijke gevallen zijn er in Europa wel eens mensen ziek geworden na gestoken te zijn door een mug die het virus meedroeg. Van hen had het merendeel al een verzwakte gezondheid. Het Usutu-virus vormt geen gevaar voor honden en katten.

5. Zorgen ziekten als Het Geel en Usutu ervoor dat er steeds minder vogels zijn?

In Duitsland zijn er op plekken beduidend minder merels door het Usutu-virus. Bij de Nationale tuinvogeltelling zakte de Merel van plaats drie naar vijf als meest geziene vogel. Ook voorlopige cijfers van SOVON geven aan dat er dit voorjaar 15% minder Merels zijn gezien in steden en dorpen dan een jaar eerder. Of de stand van deze soort gevaar loopt, is nog niet te zeggen. Daarvoor is meer onderzoek nodig. Momenteel is nog onduidelijk hoe lang het duurt voordat de populatie voldoende weerstand heeft opgebouwd en de sterfte door dit virus zal afnemen. Ook de effecten van het Geel zijn nog niet geheel duidelijk, al leek daar in 2017 gelukkig nog niets te wijzen op problemen voor de populatie.

Merel geveld door het Usutu virus.

Het is daarom erg belangrijk om meldingen van dode vogels door te geven! U kunt de vondst van een dode vogel melden bij SOVON via sovon.nl/dodevogels.

*Uit: Bericht Vogelbescherming Nederland,
29-8-2018*

Uittocht van de Huiszwaluw

Ze verzamelen zich nog even in groepen, vaak samen met Boerenzwaluwen. Dan jaagt een onstuitbare drang ze naar het zuiden, het land uit. Huiszwaluwen vertrekken deze weken massaal. Ondertussen voert een enkele soortgenoot zijn laatste jongen in het nest nog. Zo komt ook het einde van het Jaar van de Huiszwaluw in zicht. In de eerste weken van september is de wegtrek van de Huiszwaluw alweer bijna over z'n hoogtepunt. De misschien wel een half miljoen Huiszwaluwen die in de nazomer in ons land huizen, vertrekken naar Midden-Afrika. Op insectenrijke plekken in open landschap kun je ze nog even zien foerageren. Zelfs op grote afstand onderscheiden foeragerende Huiszwaluwen zich door plotselinge verticale vluchtjes van de zich sierlijk in het horizontale vlak bewegende Boerenzwaluwen. De hoogste aantallen trekkende Huiszwaluwen worden doorgaans gezien op binnenlandse telposten die dichtbij goede foerageergebieden zoals vennen liggen. Waar zouden ze slapen wanneer ze de kolonies verlaten hebben, hoog in de lucht wellicht?

Vervroegde wegtrek

Huiszwaluwen lijken steeds vroeger uit ons land te vertrekken. Waar begin jaren tachtig pas rond 10 september de helft van de Huiszwaluwen op trek was gepasseerd, is dat tegenwoordig al in de derde week van augustus het geval. De najaarstrek van Huiszwaluwen vervroegde afgelopen decennia met een halve dag per jaar. Dat is nogal wat voor een langeafstandstrekker. Komen broedvogels uit Scandinavië steeds vroeger door ons land en vertrekken onze eigen broedvogels ook eerder? Die

vragen kunnen we met alleen trektellingen niet beantwoorden.

Korter broedseizoen?

Om eerdere wegtrek te kunnen verklaren moet je beter naar de broedcyclus kijken. Daar zijn we dan ook mee gestart in het Jaar van de Huiszwaluw. Vooraf zijn de beschikbare nestgegevens in de voorstudie bekeken. Ze wijzen voorzichtig op een flinke vervroeging van het broeden door Huiszwaluwen. Dat zou kunnen betekenen dat het hele broedseizoen naar voren is geschoven. Een andere hypothese is dat tegenwoordig minder Huiszwaluwen aan een tweede legsel beginnen en het eind juli al voor gezien houden. We hopen dat het dit jaar uitgevoerde nestonderzoek daar meer over gaat vertellen. Voor nu: vaarwel, soort van het jaar 2018.

Uit: SOVON nieuws, 7-9-2018

Landbouwvisie Schouten te weinig oog voor natuur

De vandaag gepresenteerde landbouwbouwvisie van minister Schouten heeft volgens Vogelbescherming te weinig oog voor natuur op landbouwgrond. Alhoewel de minister benadrukt dat landbouw in balans moet zijn met natuur, worden daar geen concrete maatregelen aan gekoppeld. De natuur en biodiversiteit in het landelijke gebied staan al decennialang onder druk. Voor vogels als

Grutto en Veldleeuwerik bieden de agrarische gebieden nog maar weinig ruimte om te kunnen overleven. De landbouwvisie van minister Schouten richt zich vooral op de kringlooplandbouw, waar natuur niet automatisch bij gebaat is.

Cees Witkamp, weidevogeldeskundige bij Vogelbescherming: "Kringlooplandbouw is een stap vooruit. Daarbij moeten we niet uit het oog verliezen dat een gesloten kringloop ook kan leiden tot nog intensiever gebruik binnen een regio. Daar profiteren biodiversiteit, natuur en landschap niet van."

Basiskwaliteit van de natuur een vereiste

Concrete maatregelen om de achteruitgang van de biodiversiteit in het landelijke gebied te stoppen ontbreken in de visie van dit kabinet. Witkamp: "Natuur heeft ruimte nodig, kwalitatief goede ruimte. Zonder beperking van het productievolume zal het lastig worden om die ruimte te vinden."

Vogelbescherming vindt dat binnen de kringlooplandbouw een basiskwaliteit natuur en landschap een minimale vereiste moet zijn, met voldoende ruimte voor topkwaliteit. Vogelbescherming biedt minister Schouten aan om over de invulling hiervan mee te denken.

Uit: Nieuws Vogelbescherming, 8-9-2018

De nieuwe Landbouwvisie van Minister Schouten richt zich op 'kringlooplandbouw'. Mooi streven wat echter geen enkele garantie biedt dat de natuur daar baat bij zal hebben. Het risico is aanwezig dat een gesloten kringloop binnen een regio zelfs kan leiden tot een nog intensiever gebruik ten koste van de resterende natuurwaarden.

Twée Visarenden tijdens Brunchwandeling

zondag 2 september 2018

De brunchwandeling van de Vogelwacht Uden begint in zijn huidige opzet een prachtig evenement te worden. Ook dit jaar bestond deze opening van het tweede deel van het Vogelwachtseizoen uit een wandeling van een paar uur door de Maashorst en een afsluitende brunch bij de keet van de telpost, waar begin september al volop de najaarstrek wordt gevolgd. Deze brunch is de afgelopen jaren wat uitgebreider van opzet dan in de eerste jaren. Het is geen broodje meer uit de hand, maar er staan keurig gedekte tafels midden op de smalle landbouwweg en deze zijn voorzien van diverse lekkernijen. Zij die wat minder goed ter been zijn kunnen rechtstreeks naar de telpost komen en hoeven niet mee te wandelen. Na een paar vakantiemaanden is het goed om elkaar weer te zien tijdens dit evenement. Iedereen is vol lof over de gezellige, ontspannen sfeer.

Dit jaar was het prachtig weer met veel zon en een natuur in de Maashorst, die zich al weer redelijk

hersteld heeft van de hittegolf van afgelopen zomer. Het is de tijd van Tapuiten en Paapjes en die werden er ook heel wat gezien. Dit jaar zaten er bij Marc van de Veerdonk twee Steenuiltjes te zonnen op hun kast. Maar zo gauw als zij zien dat wij hen aan het spotten zijn verdwijnen ze weer naar binnen. Hoog in de lucht zaten een paar Boomvalken, maar het hoogtepunt was toch wel de twee Visarenden die tijdens de brunch over de telpost kwamen. Piet en Betsie van Dijk hadden weer voor de tafels en stoelen gezorgd en niet te vergeten het tafelkleed. Alles was keurig verzorgd. Rond twaalf uur werd alles weer opgeruimd, was de weg weer vrij en ging de wandeling terug naar de grote parkeerplaats van het Natuurcentrum De Maashorst. Onderweg werd nog een Boomvalk waargenomen. Al met al een zeer succesvol evenement met zo'n 25 deelnemers.

Martien van Dooren

Luider

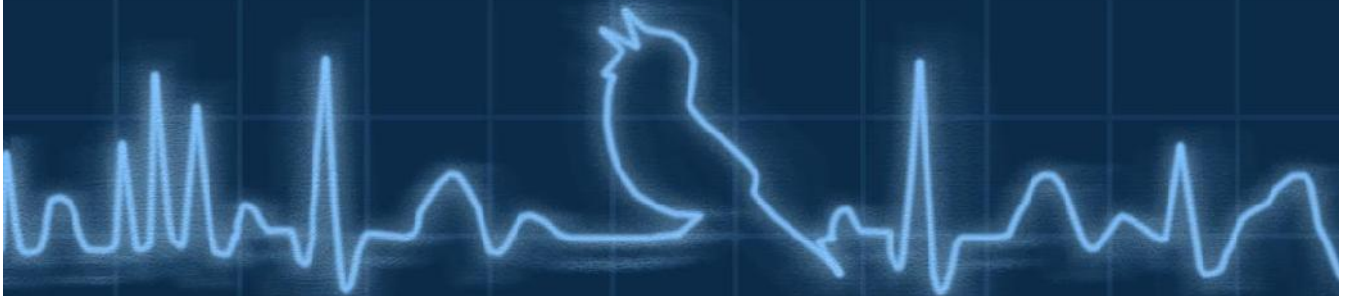
Wie hoor ik?

Een collega van mij beweerde vroeger "Ik kan horen wie er aan komt lopen op de gang". "Duh zei ik dat is toch niet moeilijk". Maar al snel bleek dat ik in ongeveer 80% van de gevallen fout zat. We hadden echter nog niet getest of hij werkelijk kon horen wie eraan kwam. Om dat te testen ging hij met zijn rug naar de deur toe zitten en we zetten de deur op een kier. We hoorden het eerste onbewuste slachtoffer aankomen. "Dat is Delver" zei hij. Klopt. Volgende "makkelijk daar loopt Raaymakers". Weer bingo. Met de minuut steeg de bewondering, want hij had inderdaad iedereen goed. Ik vroeg hem hoe hij dat voor elkaar kreeg. Hij zei dat iedereen een bepaalde pasfrequentie heeft, of iets sleept met één voet of de voeten hard neerzet. Hij had bestudeerd bij wie welk geluid hoorde en het zo onder de knie gekregen. Tja soms hadden we bij de marine tijd over om dit soort bizarre hobbies te ontwikkelen.

Onlangs kwam dit verhaal weer bij mij boven. Ik was aan het lezen over een onderzoek waarin ze in staat waren om individuele hoempende Roerdampen te herkennen. Eerst hadden alle mannetjes Roerdampen in het gebied een geotag om gekregen. Hierdoor is op elk moment bekend waar een Roerdomp zit. Als je dan opnamen maakt van een hoempende Roerdomp weet je met zekerheid "Dat is Hans die roept" of "Nu is John te horen". Na zes jaar waren de onderzoekers zover dat ze aan konden geven wat opvallend was in de serie hoempen van John en wat opvallend was in de hoempen van Hans. Ze konden nu alleen op basis van een geluidsopname zeggen wie wie was.

Ik ben hierdoor gefacineerd en wil dit ook kunnen. In het Melven had ik meegemaakt hoe geprobeerd werd vast te stellen hoeveel Houtsnippen er dat jaar waren. Van Houtsnippen is bekend dat ze rond de schemering, in met name de maanden april en mei, baltsvluchten maken boven hun territorium. Een mannetje maakt daarbij continu knorren-de geluiden afgewisseld met "sniffen". Het ene mannetje knort telkens drie keer en laat dat dan volgen door twee sniffen. Een ander mannetje maakt ook drie knorren, maar die duren korter en bovendien laat die maar één snif horen. Zo verschillen de geluiden van elkaar. Stel dat we die individuele verschillen zouden kennen. Dan zouden we aan de hand van een aantal geluidsopnamen uit het gebied, misschien het aantal baltsende mannetjes kunnen vaststellen. Nu zaten we met vijftien tellers op vijf verschillende posten. We noteerden hoeveel mannetjes we gelijktijdig zagen/hoorden, met het tijdstip en de richting waarin ze vlogen. Op die manier probeerden we te voorkomen dat we zouden dubbeltellen. Het aantal mannetjes is gelijk aan het maximum aantal dat gelijktijdig in de lucht was. Maar zitten er op dat moment misschien mannetjes op de grond? Zijn alle mannetjes uit het gebied wel op hetzelfde moment zichtbaar/hoorbaar? Al dat soort onzekerheden zou je op kunnen lossen als je met zekerheid weet wie je hoort. Dus eigenlijk probeer ik op basis van het roepje van een vogel zijn naam vast te stellen. Uit onderzoek is bekend dat sommige vogelsoorten hun eigen naam ("signature contact call") kunnen roepen. Dus "Ik ben Hans" is iets wat in de vogeltaal voorkomt. Maar nog mooier wordt het bij Groene Muspapegaaien (*Forpus passerinus*). Zij kunnen hun eigen naam zeggen, maar ook de naam van een andere soortgenoot gebruiken. Dus zij kunnen zeggen "Hoi John, ik ben Hans. Ik heb voer gevonden". Wil je dit uitgebreider zien klik dan [hier](#). Waar ik nog worstel met taaie sonogrammen hebben deze vogels dat al lang onder de knie.

Bart Gras

Kampeervakantie Camargue

Er zijn van die momenten dat ik mij een bevoorrecht mens voel. Stel je eens voor: eind mei samen met Vera richting Frankrijk voor een van onze vele kampeervakanties. In het zuiden in de Camargue aangekomen treffen we een kleine eco-camping aan met ruime plaatsen en voldoende schaduw. De sfeer is prima en er staan naast de vele Hollanders en Fransen ook de nodige Belgen, Spanjaarden, Italianen, Engelsen, Duitsers en zelfs Denen. Een zeer gemêleerd gezelschap en dus bepaald geen Hollandse enclave. Wanneer het begint te schemeren horen we tot onze verbazing een Dwergooruil in een Eucalyptus boom boven onze vouwwagen roepen. Hoewel hij moeilijk te vinden is, zal hij ons avond na avond verrassen met zijn aanwezigheid. Achter de camping ligt verder een wijngaard vanwaar Grielen na het vallen van de avond hun karakteristieke luidruchtige klagende baltsroep laten horen. Als we 's-morgens regelmatig worden gewekt door de Hop met zijn verdra-

gende gedempte oep-oep-oep en op de camping zelf vele Vinken, Putters, Groenlingen en Europese Kanaries hoorbaar aanwezig zijn, is de basis gelegd voor een geslaagde (vogel) vakantie.

Verleden jaar waren we voor de eerste keer op camping 'Mas de Mourgues' in Gallician-Vauvert. Omdat dat zo goed bevalen was, besluiten we dit jaar opnieuw deze plek te bezoeken. De camping ligt in het noordelijk gedeelte van de Camargue ten zuiden van Nîmes ver verwijderd van het massa toerisme in Saintes-Marie-de-la-Mer. De Camargue is één van de belangrijkste wetlands van Europa. Met zijn oppervlakte van 140.000 hectare is het zelfs iets groter dan de provincie Utrecht. Zoutmoerassen, weilanden, meren, duinen, rijstvelden en verspreid liggende plaatsjes kenmerken het gebied. Twee gebieden het Etang de Vaccares en het Parc Naturel Regional de Camargue vormen het hart van het gebied en zijn wettelijk beschermde natuureservaten.

Een Dwergooruil heeft zich goed verstopt in de Eucalyptusboom boven de vouwwagen van Vera en Dick.

 Dick Slaa

In de Camargue is het door zijn afwisselende landschappen en leefgebieden goed toeven voor vogels. Het jaar rond worden in dit gebied in totaal 398 vogelsoorten waargenomen waarvan bijna 200 soorten broedvogels. Naast de vele vogels komt hier ook de Beverrat voor, een knaagdier dat je vooral in het Marais de Scamandre en het Parc d'Ornithologie aantreft. De naam is ronduit verwarrend want het is geen Bever en het is geen rat. Het dier komt oorspronkelijk uit Zuid-Amerika en is ooit uitgezet en zowel in Europa als in Noord-Amerika een invasieve soort. Net als Bevers zijn ze 100% herbivoor.

De Camargue is beroemd vanwege de vele wilde paarden.

Vanaf onze camping kan je prima met de fiets vogelen langs het Etang de Charnier. Naast de vele broedende Kokmeeuwen en Steltkluten, overvliegende Kleine Zilverreigers, Koereigers en Zwarte Ibissen zijn hier ook regelmatig Krooneenden te zien. Hoogtepunt voor ons was echter een koppeltje Purperkoeten. De Purperkoet is bijna net zo groot als de Korhoen. Hij heeft een fraai glimmend donkerblauw en paars verenkleed, grote rode snavel en krachtige, garnaalroze poten met lange tenen. Hij komt plaatselijk in Portugal en Spanje voor en sinds kort noordwaarts uitbreidend tot in Zuid-Frankrijk. Iets verder fietsend kom je bij het Natuurreservaat 'Etang de Scamandre'. Het reservaat kent een Biodiversiteitscentrum met een winkeltje en een bezoekerscentrum. Het reservaat is vrij toegankelijk en bestaat uit een

groot aantal plassen, die via dijkjes en knuppelbruggen met elkaar verbonden zijn.

In het voorjaar is het een walhalla voor liefhebbers van watervogels. Lopend over de knuppelbruggetjes vliegen onder het voortdurend gezang van Cetti's Zangers en Kleine Karekieten de vele Koe-reigers, Kleine Zilverreigers en Zwarte Ibissen af en aan met hun voedselvuchten. Verder op in het Parque is een grote broedkolonie van Aalscholvers, Blauwe Reigers, Kleine Zilverreigers, Koereigers en Zwarte Ibissen.

Koereiger. 📷 Vera Slaa

Ook hebben we regelmatig ook een Ralreiger, Kwak, Roerdomp, Purperreiger, Zwarte Wouw, Bruine kiekendief en IJsvogel kunnen spotten. Hoogtepunt tijdens een van onze vele tochten door dit gebied was een Woudaapje die Vera ontdekte al sluipend in een boom met laag hangende takken vlak boven het water. Het Woudaapje is de kleinste reiger van dit gebied en leeft meestal erg teruggetrokken. Bij het foerageren komt het Woudaapje klimmend naar de rand van struikgewas of rietkraag. Omdat hij ons niet in de gaten had konden we hem uitgebreid spotten en fotograferen.

Hoewel het soms druk kan zijn in dit natuurreservaat met schoolklassen (overigens hulde voor de Fransen met hun educatie programma's voor de jeugd!) en het midden van de dag erg heet kan zijn, is het een van onze lievelingsplekjes in Frankrijk geworden.

Ralreiger. 📷 *Dick Slaa*

Vanaf de camping kan je ook prima fietsen over speciaal aangelegde fietspaden (Voie Verte) naar Aigues Mortes, een historisch stadje omgeven door een imposante stadsmuur. Toegang tot het historisch stadscentrum is nog steeds alleen mogelijk via de diverse authentieke stadspoorten. Rijdend langs het 'Canal du Rhone a Sete' kom je vele Geelpootmeeuwen, Bijeneters, Graszangers, Cetti's Zangers en Nachtegalen tegen. Een keer troffen we een Kuifkoekoek (mijn eerste!) die met zijn luidruchtige ratelende roep speciaal voor ons in een kale boom plaatsnam zodat we hem met de telescoop goed konden spotten en Vera er een mooie foto van kon maken.

Een andere keer zagen we twee Stelkluten druk op het fietspad heen en weer lopen. Toen we dichterbij kwamen bleven ze zeer luid roepend boven ons hoofd vliegen. Even later zagen we de oorzaak van alle consternatie: een drietal pullen liepen op

het fietspad te foerageren. Snel een foto gemaakt en wegwezen! Rijdend langs het gebied van 'La Petite Camargue' zagen we verder grote groepen van honderden Flamingo's naast broedende Kokmeeuwen, Stelkluten, Visdiefjes en Dwergsterns. Het vaak langdurig laag boven het water 'bidden' om daarna stootduikend vis te vangen, blijft iedere keer weer een fascinerend gezicht van de Dwergstern.

Het Parc Ornithologique Pont de Gau is een toeristische attractie bekend om zijn vele Flamingo's. Het is weliswaar een vogelpark, maar bijna alle vogels die hier voorkomen leven in volledige vrijheid. De vogels vliegen het park vrij in en uit, maar weten zich hier veilig omdat er niet gejaagd wordt. In het park bevindt zich ook een grote reigerkolonie met de Blauwe Reiger, Kleine Zilverreiger, Koereiger, Ralreiger en Kwak.

Kwak. 📷 *Vera Slaa*

Woudaapje.
📷 *Vera Slaa*

De zuidkant van het gebied is vaak erg druk en wordt vooral door schoolklassen bezocht. Het noordelijke gedeelte is veel rustiger en bij de diverse observatiehutten kan je broedkolonies treffen van de Visdief, Dwergstern en Lachstern. Ook hier weer de nodige Cetti's Zangers, Nachtegalen, Flamingo's, Steltkluten en Kluten. Ook zangertjes zoals de Graszanger, Kleine Zwartkop en de Grauwe Gors laten zich hier horen. Het 60 hectare grote gebied kenmerkt zich door plassen en moerasen- de Camargue in het klein. Omdat het park pas sluit bij zonsondergang is het aan te bevelen om na 19.00 uur wanneer de meeste bezoekers weg zijn relaxed te gaan zitten tegenover de grote reigerkolonie en alles rustig op je af te laten komen. Fotografen kunnen hier hun hart ophalen! Het zuidelijkste gedeelte van de Camargue biedt misschien wel het meest kenmerkende landschap van dit grote natuurgebied. Het laat zich het best omschrijven in vier kernwoorden: zee, zon, water en zout. De zoutmijnen ofwel zoutpannen bepalen hier het landschap. Wegen zijn hier spaarzaam en voor een belangrijk deel alleen te voet of per terreinfiets toegankelijk. Het gebied kent een specifieke cultuur, die erg op die van Zuid-Spanje lijkt.

Het klimaat speelt daar een belangrijke rol in. Cowboys-gardians genaamd- hoeden op hun getemde witte Camargue-paarden de kuddes zwarte stieren. Er worden nog steeds stierengevechten gehouden en er wonen vrij veel mensen uit Roma-families. Rijstvelden bepalen tegenwoordig in belangrijke mate het landschapsbeeld. De Camargue is de enige streek in Frankrijk waar rijst zich laat verbouwen. Vier, vijf dagen voor het inzaaien worden de velden onder water gezet en trekken dan veel vogels aan. Ook als de rijst bijna rijp is en net nadat er geoogst is, valt er voor menige vogel iets te halen. Voor vogelliefhebbers is dit een eldorado in een surrealistisch landschap. Wij besluiten met de fietsen achterop de auto naar Salin-de-Giroud te rijden en van daar uit met de fiets het gebied in te trekken. Na op de rijstvelden Steltkluten, Bergeenden, Geelpootmeeuwen, Zwartkopmeeuwen en Lachsterns gespot te hebben kan je via veelal onverharde paden leuke soorten tegen komen. Zo zagen wij naast een aantal Dunbekmeeuwen een Lachstern, Gele kwikstaart, Duinpieper, Oeverloper en Strandplevier. Zonnebrand (factor 50) en antimuggenmelk zijn hier onontbeerlijk!

Flamingo's, foto Vera Slaa.

Een minder bekend gebied wat niet daadwerkelijk tot de Camargue behoort is La Crau. Het ligt slechts op vijftien minuten rijafstand van Arles. Het landschap is het tegenovergestelde van de Camargue. In plaats van water en moerassen, kom je hier in een droge, steenachtige steppe terecht.

Griel. 📷 Dick Slaa

Het is een gebied van extremen waar je bijna dagelijks een verschil van zomer en winter beleeft. De nachten en vroege ochtend zijn ronduit koud, maar in de lente en zomer stijgt de temperatuur al snel tot waarden van ver boven de 30 graden. Tijdens onze reis naar Extremadura vorig jaar werden we over dit gebied getipt door een van onze reisleiders. Voor een bezoek aan 'Peau de Meau',

een van de interessantste delen van het gebied is een vergunning nodig die te verkrijgen is in het plaatsje Saint-Martin-de-Crau. Omdat we in de loop van de ochtend in het gebied aankwamen en het al snel erg heet werd hebben we van de typische en smaakmakende La-Crau soorten: Kuifleeuwerik, Kalandarleeuwerik, Kortteenleeuwerik, Duinpieper, Hop, Griel, Witbuikzandhoen, Kleine Trap en Kleine Torenvalk helaas alleen de Kuifleeuwerik en de Griel kunnen spotten. Het is dan ook aan te raden La Crau vroeg in de ochtend te bezoeken!

Wanneer iemand na het lezen van dit verslag overweegt naar dit prachtige gebied te trekken voor een geslaagde vogelvakantie, is het aan te raden dit vooral in het voorjaar (mei-juni) te doen. Van diverse kennissen en familie hoorden we dat het gebied in de zomer minder vogelrijk lijkt en dat het er erg heet kan zijn. Verder is het boekje 'Vogels kijken in de Camargue en de Crau' van Hans Peeters aan te raden. (KNNV Uitgeverij ISBN 978 90 5011 5902). Het is een handzame gids met de beste vogelplekken en gedetailleerde kaarten.

Dick Slaa

Bronvermelding:

- *ANWB Vogelgids van Europa* - Lars Svensson.
- *Vogels kijken in de Camargue en de Crau* - Hans Peeters.

Via de knuppelbruggen is het gebied bij Centre Scamandre prima toegankelijk. 📷 Vera Slaa

Gezocht!

bouwers van visdiefvlotjes

De Vogelwacht Uden e.o. heeft toestemming gekregen tot het plaatsen van twee zogenaamde visdiefvlotjes, vloten van 2x2 meter waarop o.a. Visdiefjes kunnen broeden. Wij zijn op zoek naar mensen die wel een spijker recht in een plank kunnen slaan en die tijd hebben om in de wintermaanden deze twee vlotjes te maken. Het doel is om de vlotjes vroeg in het voorjaar te plaatsen

zodat er komend broedseizoen op gebroed kan worden!

Als er gebroed wordt dan hebben we ook nog waarnemers nodig die regelmatig de vlotjes van afstand controleren en eventueel vanaf het water.

Interesse? Neem contact op met Leo Ballering (leoballering@gmail.com / 0611 61 72 70)

Enkele voorbeelden ter inspiratie van visdiefvlotjes elders in Nederland.

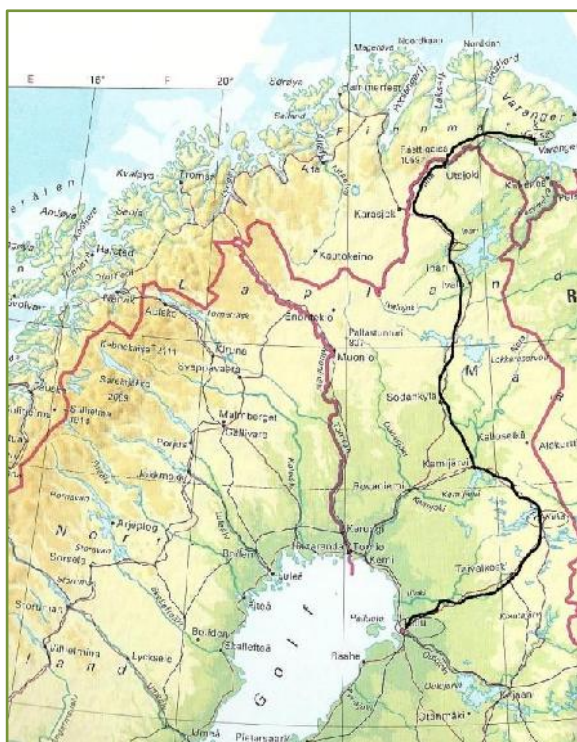

Lapland

13 t/m 24 juni 2018

Van woensdag 13 juni tot en met zondag 24 juni 2018 zijn Peter van de Braak, John Hermans en Jan-Willem Hermans naar het noorden van Finland en Noorwegen geweest om vogels te kijken. John is hier al vaak geweest en had mooie foto's en boeiende verhalen van een aantal vogels. Tevens was het idee om met de club de voorjaarsexcursie hier te houden. Met de kennis van John en het internet recherchewerk van Peter hadden ze een mooi programma opgezet. Jan-Willem kon zijn net nieuw gekochte lens mooi uitproberen. Het resultaat is hieronder bijgevoegd, alle foto's in dit artikel zijn door hem gemaakt.

Woensdag 13 juni

Vlucht van Amsterdam naar Helsinki om over te stappen naar Oulu. Oulu ligt al ver noordelijk. We

hadden een auto gehuurd en ons hotel, het Finlandia Hotel voor de komende twee nachten lag dicht bij het vliegveld. Na het avondeten zijn we dan ook al een aantal gebiedjes gaan bekijken. Het voordeel van Finland in de zomer is dat het er 24 uur per dag licht is, dus in principe kan je er 24 uur per dag vogelen. Peter had uitgezocht dat er in de buurt van Oulu een Laplanduil zat. Op de weg hier naar toe zagen we al een groep Wilde Zwanen en een Steppenkiekendief. We reden door een groot bos en op de aangegeven plek zagen we al snel een jonge Laplanduil in de boom zitten. Hier bleef het niet bij, iets later zagen we ook één van de ouders. Wat een imposante verschijning!! Moe maar voldaan zijn we naar het hotel gegaan.

Laplanduil.

Donderdag 14 juni

Vandaag hebben we de omgeving van Oulu verkend. Oulu ligt aan een baai en heeft een paar schitterende natuurgebieden. Rond de baai van Liminganlahti zijn diverse uitkijpunten. In de buurt van Lumijoki wisten we een Sperweruil te zitten en ook dit keer kregen we het beestje met jongen fraai in beeld.

Sperweruil.

Ook hier in de buurt broeden nog Ortolanen, die we natuurlijk gezien moesten hebben. John herkende de omgeving en precies op de plek waar hij een paar jaar geleden de Ortolanen gezien had, zaten deze er nu weer.

Ortolaan.

In Oulu zelf lag een soort vijverpartij waar we te horen hadden gekregen dat de Kuifduiker hier broedde. Na enkele minuten kijken hadden we het nest met jongen in beeld. De ouders in pracht-kleed! Het werd al later, we zijn naar de oliehaven gereden. Landschappelijk een minder mooi industriegebied. Maar hier zat bij een klein slikveldje een Terekruiter. De Oeverzwaluwen hadden hier ook hun stekje gevonden, evenals Tureluur en Bontbekplevier.

Vrijdag 15 juni

Eerst nog even een blik geworpen op de Sperweruilen. Hier moest zich in de buurt ook een Dwerg-

uil huisvesten. We hebben het nest wel gevonden, maar de jongen waren enkele dagen hiervoor uitgevlogen. We hadden een lange reis voor de boeg naar Kuusamo. Onderweg zagen we een Eland. In Kuusamo hebben we de IJsgors mooi kunnen zien. Iets ten noorden van Kuusamo ligt het skigebied Ruka. In het motel Willis West zouden we de komende twee nachten verblijven. De eigenaar, een Duitser, heeft zich laten inspireren door het Wilde Westen en heeft hierop zijn motel gebaseerd. Gegeten hebben we in Ruka, een plaats compleet ingericht voor in de winter. Nu is er niet veel te doen, alhoewel we er goed konden eten. Hierna hebben we de omgeving verkend en zagen nog mooi een paar Pestvogels.

Pestvogels.

Zaterdag 16 juni

De omgeving is hier heuvelachtig. We hebben een flinke wandeling gemaakt met prachtige uitzichten. Helaas kregen we de beloofde Drieteenspecht niet in beeld. Wel stak voor onze auto een Houtsnip over met jongen. Wij gestopt en zien dat de jongen na gefluit van moeder zich drukken.

Juvenile Houtsnip.

Moeder heeft enkele jongen in de poten getransporteerd naar veiligere oorden. Echter één jong lag voor onze voeten, waar moeder niet bij durfde te komen. Nadat we een foto gemaakt hebben zijn we maar gauw vertrokken.

Zondag 17 juni

Een lange rit stond op het programma. Van Ruka zouden we voorbij de poolcirkel en nog boven Inari uitkomen in Kamaanen bij het hotel van Neljan Tuulen Tupa. Eerst zijn we naar Oulanka gegaan om daar de Zwartbuikwaterspreeuw te zien en de Grote Gele Kwikstaart. Hierna richting Sodankyla om bij Ilmakiaapa een veenmoeras over te steken. Om niet weg te zakken is een heel wandelpad op houten vlonders aangelegd.

Wulp.

Wij troffen een Wulp aan in het gebied. Hierna zijn we bij Kilopää een zogenaamde Tunturi opgelopen. Dit zijn heuvels in een enigszins vlak landschap. Bovenop de heuvel kwamen we een Alpensneeuwhoen en een Morinelplevier tegen. Beide soorten zijn niet schuw.

Alpensneeuwhoen.

Morinelplevier.

Er kwam geen eind aan deze geweldige dag. Eindelijk arriveerden we bij Neljan Tulen Tupa. Dit is een hotel geleid door een Laps echtpaar. Een echte houten blokhut. Deze twee hebben een voederplek aangelegd wat door elke vogelaar die naar het noorden gaat bezocht moet worden. Elke dag wordt er veel zaden gedumpt met als gevolg een grote schare aan vogels vlakbij. Wat te denken van Barmsijzen, Groenlingen, Kepen, maar ook de vrij zeldzame Haakbek. Niet alleen vogels komen op het voedsel af, maar ook bijvoorbeeld een eekhoorn.

De eigenaresse tipte ons om in de buurt naar een gebied te gaan waar de Bruinkopmees te zien was. En jawel na enig zoekwerk mooi in beeld.

Bruinkopmees.

Maandag 18 juni

Voordat we richting het Varangerfjord reden hebben we nog een paar opnamen gemaakt bij de voederplek van het hotel. De Haakbek liet zich wederom mooi zien.

Haakbek.

Via Karasjoki zijn we naar Utsjoki gereden. Onderweg een prachtig moerasgebied voor Karigasniemi bezocht. Blauwborst, Breedbekstrandloper en Grauwe Franjepoot konden we hier zien. Het was helaas iets minder weer, wat de komende dagen nog wel meer het geval was. Bij Utsjoki zijn we de grens overgegaan naar Noorwegen. Bij Varangerbotn begint het Varangerfjord. Bij Nesseby hebben we de Scholeksters, Kanoeten en een Velduil kunnen zien. Hierna zijn we naar Vestre Jakobselv gegaan. Een ruime houten blokhut is voorlopig ons onderkomen.

Dinsdag 19 juni

Vandaag zouden we naar het Batsfjord gaan. Dit ligt ten noorden van het Varangerfjord. Eerst moesten we weer terug naar Varangerbotn om daarna richting Batsfjord te gaan. Zowel het Varangerfjord als het Batsfjord liggen aan de Barentszee. Ga je nog noordelijker dan kom je uit bij Spitsbergen en de Noordelijke IJsee. Om het plaatsje Batsfjord te bereiken moet je over een toendragebied gaan. Een wat hoger gebied, waar geen bomen groeien. Zo'n 150 kilometer boomloze vlakte met veel watertjes. Ook zagen we nog veel ijsvelden die nu in de zomer aan het smelten gingen. Vooral op de overgang van deze ijsvelden waren veel van onze winterkustvogels te zien, zoals Paarse Strandloper, Bontbekplevier en

Strandleeuwerik. Maar ook de Roodkeelpieper is hier broedvogel, evenals de Grauwe Franjepoten.

Bontbekplevier.

In Batsfjord zelf troffen we nog een Stellers Eider en een Koningseider. De gewone Eider is hier algemeen. Zowel de Stellers als de Koningseider zijn hier wintergast, dus we hadden geluk om deze nog aan te treffen. Nog noordelijker ligt Berlevag. Onderweg hier naar toe, diverse Zeearenden gezien. In Berlevag hebben de Drieteenmeeuwen woongebrek. Normaal broeden deze op rotsige kusten, maar met het vis binnen handbereik worden hier de huizen als pseudorotsen gebruikt. De reuk moet je erbij denken!

Zeearend.

Volgens de Drieteenmeeuwen net zo bruikbaar als een echte rots.

Woensdag 20 juni

Een absolute aanrader. Vandaag zijn we naar Vardø gegaan om van hieruit met een bootje gedumpt te worden op het rotseilandje, genaamd Hornøya. We hadden een beetje pech, het was wat mistig. Maar de vogels zitten zo dichtbij dat er mooie opnames gemaakt konden worden van onder andere Papegaaiduikers, Alken, Zeekoeten, Aalscholvers en Kuifaalscholvers.

Papegaaiduiker.

Kuifaalscholver.

Donderdag 21 juni

We waren zo onder de indruk van het Batsfjord, dat we besloten om hier weer naar toe te gaan. Dit leverde enkele mooie plaatjes op van Roodkeelpieper en Goudplevier.

Goudplevier.

Vrijdag 22 juni

Terug naar Neljan Tulen Tupa. 's Avonds het midzomernachtfeest gevierd. Nog een paar opnamen van de voederplek.

Zaterdag 23 juni

De hele dag in de auto om weer uit te komen in Oulu. Onderweg nog wel geprobeerd om de Drieteenspecht in het vizier te krijgen, helaas niet gelukt. We hebben weer een reden om een keer terug te komen.

Roodkeelpieper.

Zondag 24 juni

In de middag moesten we weer naar Helsinki en Amsterdam vliegen. We hebben nog enkele plekken in Oulu bezocht, zoals de Kuifduiker en uiteraard weer de Laplanduil. Van dit prachtige beest krijg je nooit genoeg. Het licht was ook beter, zodat er mooie opnamen gemaakt konden worden. Onderweg troffen we nog een Bonte Vliegenvanger aan in een berkennestkast.

Bonte Vliegenvanger.

Aan een prachtige reis kwam een einde. Zo'n 150 vogelsoorten hebben we gedurende deze dagen voorbij zien komen. De conclusie echter om dit in het voorjaar met een hele groep te doen is echter negatief. Je maakt ontzettend veel kilometers en zit dus veel in de auto om enkele soorten te zien. Voor fanatieke vogelaars is dit leuk om enkele toch wel bijzondere vogels te kunnen waarnemen, maar voor een grote groep waarschijnlijk niet.

Jan-Willem Hermans

Broedseizoen 2018 van de Raven in de Maashorst

Vijf zeer weldoorvoede Raven geboren, geringd met kleurringen en uitgevlogen!

De Raven in de Maashorst hebben weer een prima jaar achter de rug! Het was in eerste instantie nog een beetje spannend omdat de jongen van vorig jaar het nest, in de zomer van 2017, vakkundig uit de vertrouwde nestboom gekieperd hadden. Zou het ouderpaar nu een andere boom kiezen of zouden ze gewoon weer op de vertrouwde plek aan de slag gaan?

Eind december 2017 werd er al een baltsend Ravenpaar boven Steenberg en waargenomen, dat zou zo maar een/de nieuwe locatie kunnen worden. Het speciale observatieteam van de werkgroep kon pas op 25 januari 2018 een luidruchtig paar Raven melden bij het oude nestbos maar zonder dat er een nest te zien was. En dat was erg laat! Onze Raven zijn altijd heel vroeg en vorig jaar was de eerste eileg bijvoorbeeld al op 2 februari 2017.

Meerdere Raven actief?

Tijdens het ringen van die jongen van 2017 werd ook een derde Raaf gezien, naast de beide ouders. Dit zou kunnen duiden op een extra broedpaar omdat de jongen van het jaar daarvoor het territorium al lang verlaten moeten hebben. Ook andere waarnemingen in 2017 leken erop te duiden dat er meerder Raven in de Maashorst aanwezig waren. Misschien een tweede koppel? Op 4 februari werden, door verschillende leden van de Ravenwerkgroep, daarom grote delen van de Maashorst uitgekamd op de aanwezigheid van Raven maar helaas werd er niets gevonden. Wel werd op de valreep nog een ravenpaar gezien bij de oude nestlocatie, maar een nest was er nog altijd niet. Een paar dagen later werd wel een aanzet van een

nest gezien en werden Raven met takken als nestmateriaal gezien vliegend in de richting van het nest.

Op 16 februari werd een paar bij het nest gezien en op 19 februari werd een heimelijk, van het nest wegvliegende Raaf gemeld, gedrag dat meestal duidt op een nest met eieren. Het protocol, dat door de Ravenwerkgroep gehanteerd wordt, schrijft voor dat we tijdens de nestbouwfase en eierfase niet het nestbos bezoeken of het nest spiegelen, dit om zoveel mogelijk verstoring te voorkomen. Een dag later werden er bij het vierlandenpunt toch weer vier Raven gezien... Dus toch een extra paar?

Op 8 april wacht het ouderpaar waakzaam in een boomtop als de ringers naderen.

📷 Mignon van den Wittenboer

Op 25 maart worden er poepjes onder de nestboom gevonden die er op duiden dat er jongen waren van ongeveer een week oud! Op 5 april 2018 kwam het verlossende woord na een 'spiegelactie' van werkgroepleden... maar liefst vijf gezonde jonge Raven konden in het nest gefilmd worden met een camera aan een lange stok. Op zondag 8 april is met behulp van een ringer van

de Ravenwerkgroep Nederland een ringactie uitgevoerd. De jongen zouden dan ongeveer vier weken oud moeten zijn en daarmee voldoende groot om geringd te worden.

De ringers van Ravenwerkgroep Nederland tijdens de ringactie in de Maashorst.

📷 *Mignon van den Wittenboer*

Alle vijf de jongen werden voorzien van een standaard aluminium Vogeltrekstationring en een oranje kleurring die op afstand af te lezen is. De ouders zaten waakzaam in het nestbos te wachten maar lijken aan de jaarlijkse ringsessies gewend te zijn. Tijdens de ringsessie worden de Raven ook gewogen en gemeten en de gewichten van de jongen varieerden tussen 969 en 1066 gram. Vier van de vijf jongen waren al meer dan een kilo zwaar wat duidt op zeer goede voedselomstandigheden in de Maashorst. Aan de gemeten waarden kan ook afgeleid worden wat de leeftijd van het oudste jong was; dat was 30 dagen en betekent dat het eerste ei op 13 februari gelegd moet zijn; perfect overeenkomend met onze eerdere waarnemingen en twee weken later dan in 2017. De ringer vertelde later dat, net als in 2017, dit paar weer de allervroegste eileg van alle (gecontroleerde) Nederlandse Raven heeft. De omstandigheden in de Maashorst zijn tijdens de winter blijkbaar zo goed dat het ouderpaar in goede conditie de winter doorkomt en vroeg aan de eileg kan beginnen.

Op 22 april zijn de eerste twee jongen als takkeling buiten het nest gezien en later bleken ze allemaal succesvol uitgevlogen te zijn. Weer werd er

in deze tijd een paar Raven bij het wisentengebied gezien die aan het bakkeleien waren met een Bui-zerd. Omdat de jongen nog in de buurt van het nest zijn lijkt het onmogelijk dat dit het bekende ouderpaar was en wederom een aanwijzing voor een tweede paar. Het was nog even spannend omdat er een waarneming was van de Zwarte Wouw die met een 'zwarte prooi' wegvloog maar gelukkig bleek dat niet een van de jongen te zijn. Terwijl ik dit schrijf, eind augustus, worden er rond de telpost nog steeds vijf tot zeven raven gezien... de jongen van dit jaar hebben het dus blijkbaar tot nu toe overleefd en zijn nog in het ouderlijk territorium. Binnen een aantal weken zullen ze uit het ouderlijk territorium verwijderd worden en kunnen de ouders zich weer voorbereiden op het volgende seizoen.

Adulte Raaf. 📷 *John Vereijken*

Wij zijn geïnteresseerd in jullie waarnemingen!

De Ravenwerkgroep is zeer geïnteresseerd in waarnemingen van Raven, om een mogelijk tweede paar te achterhalen. Graag met precieze locatie en zoveel mogelijk gegevens. Mochten er kleurringen afgelezen worden dan graag ook een foto bijvoegen als bewijsmateriaal.

Let wel! De waarnemingen op waarneming.nl worden elk jaar wel onder embargo gezet, anderen kunnen jouw waarneming dan niet zien maar jijzelf wel en ook de leden van de Ravenwerkgroep. Dit wordt gedaan om de nestlocatie te beschermen.

Leo Ballering

Tabel 1: Overzicht van de Ravenactiviteit in De Maashorst door de jaren heen

Jaar	Aantal jongen	Opmerkingen
2010		In de herfst is voor het eerst een Raaf waargenomen ten zuiden van, en vanaf, de A50
2011		In het voorjaar is een paartje Raven in de Maashorst waargenomen, geen balts, ook in de herfst is minimaal 1 exemplaar waargenomen
2012	3	Eerste zekere ravenbroedgeval in Noord Brabant in 92 jaar!
2013	4	
2014	5	5 eieren gespiegeld, daarna nooit meer gespiegeld in de eierfase
2015	3	
2016	5	
2017	5	Jongen voor het eerst voorzien van kleurringen
2018	5	Jongen weer geringd met kleurringen

Eén van de vijf pullen van 2018 net voor het ringen. 📷 John Vereijken

Iedere derde zaterdag van de maand komen ze bij elkaar om te beleven wat vogels kijken is. Soorten als Klapekster, Nachtzwaluw en Kerkuil pronken op hun waarnemingslijsten. JeugdVogelwacht Uden is hét voorbeeld voor alle volwassen leden. Een verslag van de activiteiten mag als eidooyer dan ook niet ontbreken in het Bruujsel.

Seizoen 2017/2018 Watervogels

Deze keer gaan we op 16 juni 2018 's avonds op pad voor vliegende beesten in het donker. We hoopten hier op nachtzwaluwen, uilen, vleermuizen en nachtvlinders.

Het weer zat die avond erg mee, het was zelfs prachtig weer en windstil. We zijn richting de Slabroekse heide gelopen. Onderweg hoorden we via de batdetector al een Dwergvleermuis. Een snel tikkend geluid was te horen, de Dwergvleermuis zagen we ook prachtig vliegen op jacht naar insecten. Op de heide aangekomen was het al een beetje aan het schemeren. Al vrij snel hoorden we in de verte een Nachtzwaluw ratelen. Na even te blijven staan kwam er zelfs een Nachtzwaluw voorbijgevlogen. Voor onze neus gaf deze een showtje weg, waarbij deze af en toe met de vleugels klapte.

Na dit moois zijn we wat verder doorgelopen. Bart wist in de buurt een Ransuil te zitten. De jongen Ransuilen hoorden we in de verte al piepen. Het geluid is een doordringend geluid, wat zelfs wat angstig klinkt. Als afsluiting had Bart een wit doek opgehangen met daarbij een helder witte lamp geplaatst. De bedoeling hiervan was om nachtvlinders aan te trekken. Dit werkte goed, de volgende soorten hebben we er gezien: Zomervlinder (helder groen van kleur) Grijs stipspanner, Granietuil en Donkere Marmeruil.

In het donker zijn we terug naar de parkeerplaats gelopen en hebben het seizoen afgesloten.

Peter van de Braak

NOODOPROEP!!!

Helaas hebben we moeten besluiten om het aantal activiteiten terug te brengen naar vier per seizoen.

Dit omdat we gekrompen zijn in het aantal begeleiders.

We zijn nu naarstig op zoek naar Jeugdbegeleiders om deze jeugdgroep te behouden. Wie wil ons team versterken voor één of meerdere activiteiten??

Echt naar buiten?

Ken je kinderen die wel warmlopen voor een grote portie natuur op elke derde zaterdag in de maand en hier erg graag tijd voor vrij willen maken?

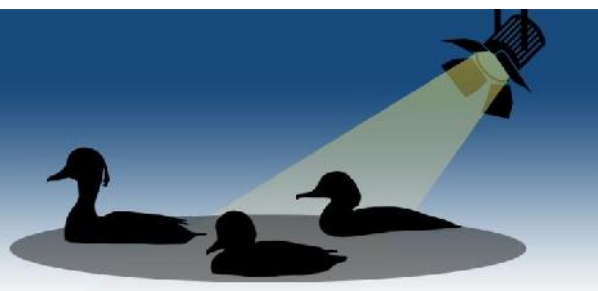
Laat ze contact opnemen met één van de begeleiders. Een keer vrijblijvend meelopen kan natuurlijk altijd.

Opgeven kan op www.vogelwachtuden.nl klik op jeugd.

Uitgelicht

'duikeenden' deel 1

Nadat we in de vorige uitgave van 'Uitgelicht' de zwem- of grondeleenden besproken hebben, gaan we ons vizier nu richten op een aantal bekendere duikeenden. In een volgende aflevering komen dan de zee-eenden en de meer bijzondere soorten aan bod zoals de Stekelstaarten.

De term 'duikeend' wordt informeel gebruikt voor alle eenden die hun voedsel al duikend verzamelen, dus niet alleen grondelend. Systematici beperken de inhoud van de term meestal tot de geslachtsgroep *Aythya*, die de geslachten *Aythya* en *Netta* omvat. Van het laatste geslacht komt in Nederland alleen de Krooneend (*Netta rufina*) voor. Van het geslacht *Aythya* bespreken we de Tafeleend, de Topper, de Kuifeend, de Wit-oogeend en de Ringsnaveleend als dwaalgast. *Aythya*-soorten zijn kleine, donker gekleurde eenden, die in hoofdzaak plantenkost eten: zaden, vruchten, groene delen, knolletjes en wortels van water- en moerasplanten, ook algen. Meestal vullen ze hun dieet aan met insecten, weekdieren, kleine kreeftachtigen en visjes. De determinatie van de zeldzamere *Aythya*-eenden wordt bemoeilijkt door het veelvuldig voorkomen van hybriden. Deze variëren sterk, maar kunnen worden opgedeeld in enkele categorieën. De meest voorkomende soorten zijn: (1) Kuifeend+Tafeleend (2) Kuifeend+Topper, (3) Tafeleend+Witoogeend en (4) Ringsnaveleend+Kuifeend. Benadrukt moet worden dat de hybriden grote individuele variatie vertonen, hoewel de afstamming in de meeste gevallen wel beredeneerd kan worden. Alle *Aythya*-soorten zijn gewend voedsel op te duiken uit zoete wateren. De diepte waarop ze opereren varieert, maar ze kunnen een diepte van tien me-

ter bereiken waarbij de duiktijd op kan lopen tot tientallen seconden. Verder zullen we ook een aantal zaagbekken (eenden van de familie *Anatidae*) bespreken zoals de Grote Zaagbek, de Middele Zaagbek, en het Nonnetje. Zaagbekken zijn visetende duikeenden met een slank lichaam. Door die stroomlijning kunnen de vogels hun prooien onder water snel achtervolgen. De lange snavel heeft een haakpunt en gezaagde randen, waardoor de vogel een goede grip heeft op glibberige prooien zoals vissen.

Krooneend

- *Netta rufina*
Algemene kenmerken
en (broed)biotoop):

de Krooneend broedt op vrij grote, met riet omzoomde meren in laagland en in baaien, maar ook in grotere lagunes en zoutmoerassen vooral in Oost-Europa. De Krooneend is een schaarse maar toenemende broedvogel in Nederland met hooguit 350-400 broedparen. Mogelijk zijn de eerste broedparen uit waterwildcollecties ontsnapt. De huidige populatie kan als wild worden beschouwd. Het zwaartepunt van het broedgebied in Nederland ligt in het Vechtplassengebied, Waterland, de Amsterdamse Waterleidingduinen en de Zevenhuizerplas bij Rotterdam. De aantallen in najaar en winter zijn hoger, maar in overeenstemming met het broedsucces hier. De Nederlandse Krooneenden zijn standvogels maar Oost-Europese soorten trekken naar Zuid-Europa meren. De Krooneend drijft hoog op het water, foerageert duikend maar kan ook grondelen. Krooneenden foerageren bovendien ook op het land (anders dan andere duikeenden). Het voedsel bestaat uit stengels, bla-

deren en zaden van waterplanten. Ze eten echter ook insecten en andere in het water levende dieren. Het vrouwtje bouwt een nest op de grond, tussen dichte vegetatie, altijd dichtbij het water. Het is een ondiep kuiltje gevoerd met bladeren, gras en dons. Het vrouwtje broedt de acht tot tien eieren uit in 26-28 dagen. Mannetjes verlaten het vrouwtje voordat de eieren uitkomen. Er is één legsel per jaar.

Krooneend. 📷 Marc Gottenbos

Herkennen: de Krooneend is zo groot als een Wilde Eend. Het is een duikeend met een vrij lange nek, een lange slanke snavel en een ronde kop. Het mannetje heeft een oranjebruine kop, een rode snavel, zwarte nek en borst, bruin lichaam en witte flanken. Het vrouwtje is bruin maar de kop heeft een sterk contrast tussen de donkere kap en licht wangen. De bovendelen zijn donkerbruin, de onderdelen lichtbruin. De Krooneend heeft een aanloop nodig om op te stijgen. Bij de mannetjes en vrouwtjes is in de vlucht op de bovenzijde een brede witte baan over de slagpennen zichtbaar. De ondervleugels zijn grotendeels wit.

Tafeleend

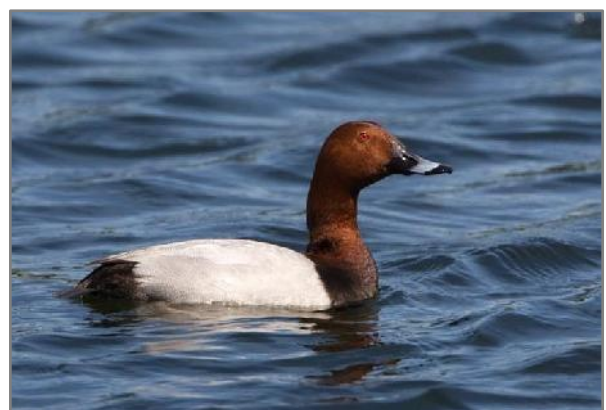
-*Aythya ferina*-

Algemene kenmerken
en (broed)biotoop:

De Tafeleend komt vooral 's-winters talrijk voor; op Europese schaal is hij de meest algemene eend na de Wilde eend. Het is een duikeend die leeft op meren, plassen en rivieren en nestelt in dichte oeverbegroeiing. Hij broedt in grote delen van Europa. Vooral de noordelijke populaties trekken

in de herfst een eind naar het zuiden. Tafeleenden zijn erg gesteld op elkaars gezelschap en leven in grote groepen, dikwijls gesorteerd op geslacht; vooral mannetjes klitten bij elkaar. Op het open water vormen ze wel vaak gemengde groepen met Kuifeenden. Tafeleenden zijn zogeheten duikeenden: bij het voedsel zoeken duiken ze geheel onder, soms tot verscheidende meters. Het voedsel bestaat in hoofdzaak uit wortels en spruiten van waterplanten, maar ze lusten ook kleine waterdiertjes, waaronder insecten en hun larven, slakjes, kleine kreeftachtigen en kikkervisjes. In maart voeren de mannetjes van de Tafeleend, zwemmend in open water, een baltsritueel op dat in hoofdzaak bestaat uit wat kopbewegingen, vergezeld van hese fluittonen en pompgereus als van een blaasbalg. Daarna trekken de broedparen zich terug naar kleinere watertjes en zoeken daar een plek voor hun nest. Tafeleenden broeden dikwijls in grote gezelschappen, wat bij eenden weinig voorkomt. Het nest wordt bij het water aangelegd, in zeer dichte begroeiing; het bestaat uit een bergje plantendelen met een kuiltje dat door het vrouwtje met dons wordt gevoerd. Ze legt er vervolgens (in mei en/of juni) acht tot tien grijsgroene eieren; het blijft bij één legsel per jaar. Het vrouwtje broedt de eieren alleen uit; het mannetje verdedigt het nest tegen potentiële nestrovers. De jongen komen na ongeveer 25 dagen uit het ei.

Tafeleend. 📷 Marc Gottenbos

Herkennen: de Tafeleend is kleiner dan de wilde eend. Het is een duikeend met een korte nek en

een hoge, ronde kop. De mannetjes hebben in de baltsijd een roodbruine kop met een rood oog, een zwarte borst en een grijze romp. De snavel is zwart met een leigrijze band. Het vrouwtje is onopvallend gekleurd, met een bruine kop en borst en verder een bruinig lichaam. Tafeleenden kunnen snel en krachtig vliegen, maar het loskomen van het water gaat ze veel moeilijker af. Anders dan zwemeenden, die letterlijk loodrecht uit het water kunnen opstijgen, moeten duikeenden eerst een stukje over het water rennen, voor ze zich moeizaam in de lucht kunnen verheffen. Tafeleenden zijn meestal zwijgzaam, maar het mannetje laat tijdens het baltsritueel een zacht hees gesnuif horen met af en toe een abrupte klank of gefluit; het vrouwtje laat in de vlucht een luid *brr-ah* horen.

Kuifeend

- *Aythya fuligula*-

Algemene kenmerken en (broed) biotoop:

de Kuifeend is bij ons een algemene doortrekker en wintergast en sinds een jaar of vijftig ook een vrij algemene broedvogel in de zomer. Deze duikeend leeft in gebieden met voldoende open water om te foerageren en dichtbegroeide oevers om te nestelen. Hij bezoekt in de winter in grote aantallen ons land en broedt hier sinds een halve eeuw ook vrij talrijk; de zuidelijkste broedplaatsen liggen in Noord-Frankrijk. In de voortplantingstijd zie je de Kuifeend vooral op grote, ondiepe plas- sen of brede rivieren en meren met ondiepe rand- gedeelten waar hij gemakkelijk naar de bodem kan duiken om naar voedsel te zoeken. De Kuifeend broedt in de noordelijke (boreale) delen van Azië en in Europa (vooral op IJsland, de Britse eilanden en Scandinavië). De oudste broedgeval- len van de Kuifeend in Nederland dateren uit 1904. Sinds de jaren 1950 nam de broedpopulatie hier snel in omvang toe; thans omvat hi meer dan 10.000 broedparen. In de winter wanneer de broedvogels uit Noord- en Oost-Europa hierheen komen, zie je Kuifeenden veel op echt groot wa-

ter, zoals het IJsselmeer en ook op rivieren en stuwmeren in het binnenland. In Nederland kun- nen dan wel 230.000 individuen aanwezig zijn. Kuifeenden vertonen typisch duikeenden gedrag. Ze verdwijnen bij het foerageren geheel onder water en kunnen daar wel een halve minuut blij- ven om dan geheel ergens anders weer boven te komen. Kuifeenden eten waterplanten en ook veel ongewervelde waterdieren, waaronder weekdieren (vooral veel driehoekmosselen) maar ook insecten en hun larven.

Kuifeend. 📷 Dick Slaa

Herkennen: de Kuifeend is kleiner dan de Wilde eend. Het is een duikeend met een korte nek en een ronde kop; Hij heeft een relatief grote, blauw- grijze snavel met een brede, zwarte punt. Het mannetje is glanzend zwart met witte flanken, witte buik en afhangende kuif op de achterkop. Verder felgele ogen. Het vrouwtje is bruin: boven- delen wat donkerder dan de onderdelen, de flan- ken wat lichter gelig bruin en een witte buik. Sommige vrouwtjes met wit rond de snavelbasis- doen dan denken aan een vrouwtje Topper- of met wit onder de staart- deze lijken dan wat op een vrouwtje Witoogeend. In de vlucht is bij de Kuifeend te zien dat er een witte baan over de slagpennen loopt. Het mannetje is doorgaans vrij zwijgzaam maar hij laat tijdens de balts wat fluit- tonen horen. Het vrouwtje laat in de vlucht een droog *karr* horen.

Topper

- *Aythya marila*-

*Algemene kenmerken
en (broed)biotoop:*

de Topper is een broedvogel van hoog-noordelijke streken, die 's-winters in hoofdzaak in de noordelijke helft van Europa verblijft, met name in het zuidelijk Oostzee gebied en rond de Noord-zee. In Nederland is het een talrijke wintergast, vooral in de Waddenzee en op het IJsselmeer tussen de Afsluitdijk en de dijk Enkhuizen-Lelystad; schaarser op het Markermeer, de Randmeren en in het Deltagebied. Toppereenden zijn gebonden aan een waterrijke leefomgeving, maar in de loop van het jaar komen ze op uiteenlopende plaatsen voor. In de zomer broeden ze op de struiktoendra en in de taigabossen, dus in arctische en subarctische streken. Daar bezoeken ze meestal zoetwater plassen en meren, maar 's-winters vertoeven ze aan de zee-kusten, altijd in de buurt van land. Buiten de broedtijd vertonen Toppereenden een sterke drang tot groepsvorming. Je ziet ze dan vaak dicht op elkaar in grote troepen in ondiepe kustwateren, riviermondingen en op grote meren, waaronder het IJsselmeer. Ze kunnen goed tegen kou en storm.

De Topper plant zich voort in het hoge noorden, in Alaska en Noord-Canada, op IJsland en in het noorden van Eurazië, van Noorwegen oostwaarts tot Oost-Siberië. Voor de Topper begint de feitelijke broedtijd in mei, of in hoog-noordelijke streken soms nog iets later. De paren broeden apart of in zeer losse groepjes, vaak in de naaste omgeving van broedkolonies van weerbare vogels zoals sterns en meeuwen. Het nest is niet veel meer dan een kuil in de grond, bekleed met plantendelen en dons. Niet ver van de waterkant hangen omringende planten vaak als een koepeltje over het nest heen, waardoor het ook vanuit de lucht onzichtbaar is. Het vrouwtje legt acht tot elf eieren en broedt die in ongeveer vier weken zelf uit. Het mannetje laat haar pas halverwege de broedperiode alleen. Bij veel andere eenden vertrekt de woerd vaker zodra de eieren gelegd zijn.

Topper. 📷 Marc Gottenbos

Herkenning: de Topper is een is een grote, forse, brede *Aythya*, duidelijk groter dan de Kuifeend en ongeveer zo groot als de Tafeleend. Het is een duikeend met een grote, brede grijze snavel met een kleine zwarte punt. De kop heeft een vrij steil voorhoofd, maar belangrijker nog, een gelijkmatig afgeronde achterkruin, met geen spoor van een kuifje. Bij het duiken springt hij vaak hoger op dan de Kuifeend, hij komt dan soms geheel vrij van het wateroppervlak. Het mannetje heeft een zwarte kop en nek, met een groene zweem. De flanken en buik zijn wit, de rug grijsig wit en de staart zwart. Het vrouwtje is bruin met grijze tekening op mantel en flanken, wat zorgt voor een duidelijke grijze zweem op het lichaam. Een grote witte gezichts-blek rond de snavelbasis is opvallend (sommige vrouwtjes Kuifeend tonen ook een opvallende witte bles, maar nooit zo groot als bij adult vrouwtje Topper). Sommige vrouwtjes vertonen een spoor van een witte oorstreekvlek. In de vlucht heeft de Topper een kenmerkende brede vleugelbaan over de slagpennen. De Topper is doorgaans zwijgzaam. De mannetjes hebben tijdens de balts een zachte roep, de vrouwtjes een lage grom.

Witoogeend

- *Aythya nyroca*-

*Algemene kenmerken
en (broed)biotoop:*

De Witoogeend is een schuw, kastanjebruin duikeendje dat in bescheiden aantallen in West/Europa voorkomt. Maar de kern van het

areaal ligt in Oost-Europa en Azië. Vaak wordt de Witoogeend in West-Europa over het hoofd gezien, de vogel kan gemakkelijk verward worden met vrouwtjes van andere duikeenden, waarbij het vaak aansluiting zoekt. Door aantasting van de moerasgebieden waarin hij broedt, is de soort sterk in aantal afgenomen. Het broedareaal van de Witoogeend is verbrokkeld. De kern ligt in Oost-Europa en West-Azië, met voorposten tot in Spanje en Noord-Afrika. De meeste vogels overwinteren rond de Middellandse Zee, in sub-Sahara Afrika, het Midden-Oosten en India. De soort wordt vooral bedreigd door het verdwijnen van de voorkeurshabitat die bestaat uit moerasgebieden met ondiepe plassen met dichte randbegroeiing.

Witoogeend. 📷 Marc Gottenbos

West-Europa neemt een marginale positie binnen het areaal in en herbergt kleine aantallen. In Nederland is de soort het meest waargenomen in het Hollands-Utrechtse plassengebied. In Nederland broedt de soort niet jaarlijks en altijd in zeer kleine aantallen (1-5 broedparen) in het Naardermeer. 's-winters is hij meer te zien op de grote rivieren en in Flevoland. Witoogeenden sluiten zich vaak aan bij groepen andere duikeenden zoals Tafeleenden, Toppereenden en Kuifeenden, waarmee ze in ondiep water foerageren. Ze vormen zelfs al en toe gemengde broedparen met andere *Anthya*-soorten, met name Kuifeenden. De vrouwtjes leggen acht tot tien eieren en broeden die in hun eentje uit. Overigens leggen ze ook wel eens eieren in nesten van andere eenden.

Herkenning: de Witoogeend is een kleine, overwegend roest- of roodbruine duikeend met een fluweelachtig roodbruine kop met een witte oogiris, een lange grijze snavel en kenmerkend witte onderstaartdekveren, die bij de zwemmende vogel van opzij gezien een wit driehoekje vormen. Aan deze van verre goed zichtbare witte vlakjes zijn de vogels goed van vrouwtjes van de Kuifeend te onderscheiden. De vlucht van de Witoogeend is snel en rechtlijnig met een duidelijke witte vleugelstreep en witte anaalstreep. De eenden vliegen vaak in een dichte, onregelmatige formatie.

Ringsnaveleend

-Aythya collaris-

Algemene kenmerken en (broed)biotoop:

de Ringsnaveleend broedt in Noord-Amerika en komt in West-Europa alleen als dwaalgast of zeldzame overwinteraar voor. Vogels verschijnen vaak in opeenvolgende jaren op dezelfde plaats. De wereldpopulatie van de Ringsnaveleend wordt momenteel op ruim een miljoen individuen geschat. In het begin van de twintigste eeuw was de soort nog zeldzaam, vooral in het oosten van Noord-Amerika. Maar in de tweede helft van die eeuw is de populatie in het noordoosten sterk gegroeid. De recente uitbreiding naar het oosten vindt zijn oorzaak in de toenemende aantallen bevers in de noordelijke bossen, die concurreren met de Ringsnaveleenden. Predatie is in ruim de helft van de gevallen de hoofdoorzaak van het verloren gaan van broedsels. Overstromingen komen op de tweede plaats met een kwart van de gevallen. Ook gaan veel eieren verloren doordat ze vanwege hun rolbare vorm per ongeluk in het water vallen. Verder worden veel eieren opgegeten door Veelvraten, Wasberen en de alom aanwezige Kraaien. Bijna overal waar Ringsnaveleenden voorkomen, mogen ze worden bejaagd. Jaarlijks worden er gemiddeld bijna 20.000 Ringsnaveleenden door jagers afgeschoten. Ringsnaveleenden zijn overdag actief. Hun voedingswijze houdt direct verband met hun leefomgeving. Ze

halen hun voedsel op van de bodem van ondiepe wateren waarbij ze tot een diepte van tien meter uitstekend kunnen duiken. Ze leven hoofdzakelijk van waterplanten en zaden, maar af en toe eten ze ook insecten, weekdieren, wormen en kleine kreeftachtigen. In maart of april gaan Ringsnaveleenden tot de paarvorming over. Voorafgaand aan de feitelijke paring baltst het mannetje door verwoed rond te zwemmen en ondertussen de kop beurtelings achterover te werpen en naar het vrouwtje uit te strekken. Het vrouwtje zwemt daarbij steeds vlak achter het mannetje aan. Ringsnaveleenden bouwen nesten van gras en plantendelen, van binnen bekleed met dons. De plaats voor het nest wordt zorgvuldig uitgekozen in ondiep water met veel waterplanten of in drassig terrein.

Het vrouwtje begint in mei eieren te leggen, al voordat het nest geheel voltooid is. Het complete legsel van acht tot twaalf eieren wordt in 25-28 dagen door het vrouwtje uitgebroed, onder het wakend oog van het mannetje.

Herkenning: de Ringsnaveleend heeft een klein, kort lichaam. De mannetjes zijn groter dan de vrouwtjes. Ze hebben een vrij grote kop met een karakteristieke vorm: voorhoofd zeer hoog en steil, spitse achterkruin en aanduiding van een ronde kuif op de achterkruin. De snavel van de adult is driekleurig: leigrijs met brede zwarte punt begrenst door een witte band voor het uiteinde. De staart is langer dan bij de Kuifeend en wordt vaak opvallend omhooggehouden. Het mannetje heeft in de zomer het verenkleed als van de Kuifeend maar de flanken zijn alleen aan de voorzijde helderwit, verder lichtgrijs. De vrouwtjes zijn bruinachtig en van boven donkerder, met veel wit in het gelaat. Het vrouwtje is het best te herkennen aan de karakteristieke kopvorm en snavelpatroon. Van alle *Aythya*-soorten is de Ringsnaveleend de enige die rechtstreeks, zonder aanloop, uit het water kan opvliegen. De vlucht van de Ringsnaveleend is snel en rechtlijnig met haastige wiekslagen. In de vlucht vallen naast de grijze vleugelband ook de lange puntige vleugels op.

Grote Zaagbek

- *Mergus merganser*-

**Algemene kenmerken
en (broed)biotoop:**

de Grote Zaagbek is een echte duikeend. Hij leeft in hoofdzaak van vis, die hij duikend jaagt. In de winter komen veel zaagbekken vanuit hun noordelijke broedgebieden naar Noordwest Europa. Daar vinden ze nog wel open, zoet of brak water om in te vissen. In april keren ze terug naar Noord-Europa. In ons land bivakkeert deze wintergast vooral in grote aantallen op grotere, ijsvrije binnenwateren (IJsselmeer, rivierengebied, grote plassen). Het broedgebied van de Grote Zaagbek strekt zich uit over de hele boreale woudzone van Eurazië en Noord-Amerika. In Europa bestrijkt het Scandinavië, de Oostzeelanden en Noord-Rusland. De noordelijke populaties wijken 's-winters uit naar ijsvrije gebieden in Noordwest-Europa. In Nederland overwinteren gewoonlijk minstens 20.000 individuen, maar als in winters ook de Oostzee dichtvriest, nemen de aantallen hier toe.

Grote Zaagbek. 📷 Marc Gottenbos

De Grote Zaagbek broedt van nature in natuurlijke holtes in oude of dode bomen of op boomstronken. Maar door de manier waarop tegenwoordig bossen worden beheerd en geëxploiteerd, worden oude bomen zeldzamer. Daardoor blijven voor deze eendensoort steeds minder broedplaatsen over. Dit resulteerde in een daling van het aantal uitvliegende jongen en dus tot het slinken van de populatie. Geprobeerd wordt het tij te keren door grote nestlasten op te hangen. De Grote Zaagbek

is beschermd krachtens de Europese Vogelrichtlijn. In die vogelrichtlijn worden maar een paar landen genoemd waar de jacht op deze soort nog is toegestaan. In Nederland is de jacht verboden. De paarvorming en balts beginnen al in de wintergroepen. Eenmaal in het broedgebied, wordt het nest gevoerd met dons. Het vrouwtje broedt de acht tot elf eieren uit in 30-32 dagen. De jongen verlaten het nest na twee dagen door eruit te springen. Ze kunnen zelf foerageren, maar worden door het vrouwtje beschermd.

Herkennen: de Grote Zaagbek is een duikeend, groter dan de Wilde eend. Hij heeft een grote kop, een lang lichaam, een dikke nek en een lange, gehaakte, rode snavel met 'zaagtanden'. De mannetjes van de Grote Zaagbek zijn gemakkelijk herkenbaar aan hun donkergroene kop en de zwarte rug die opvallend afsteken bij het smetteloze wit van de rest van het lichaam. In het voorjaar is op de borst soms een zweempje roze zichtbaar. 's-Zomers dragen de mannetjes hun eclipskleed. Het vrouwtje heeft een grijs gemarmerd lichaam, roodbruine kop met forse afhangende kuif, witte keel, bruine nek en grijze borst. De beste manier om vrouwtjes en onvolwassen Grote Zaagbekken te onderscheiden van de vrouwtjes en onvolwassen Middelste Zaagbekken is de begrenzing van het roodbruin op de kop; bij de Grote Zaagbek eindigt het abrupt om een duidelijke afbakening met de witachtige borst te vormen. Bij de Middelste Zaagbek loopt het geleidelijk over in de vuilwitte, meer egale voorzijde van de hals. In de vlucht toont het mannetje zwart-wit met zwart-witte vleugels; het vrouwtje heeft een kleinere witte spiegel dan het mannetje. De Grote Zaagbek is meestal zwijgzaam. Tijdens de balts slechts wat gegrom *pra-pra-rah*, dat toch prettig klinkt.

Middelste Zaagbek

- *Mergus serrator*-

Algemene kenmerken
en (broed)biotoop:

de Middelste Zaagbek is een duikeend die schoon water nodig heeft om aan zijn voedselbehoefte te

kunnen voldoen. Watervervuiling is de grootste bedreiging voor de soort. Raken de gebieden waar hij jaagt verontreinigd, dan loopt hij een groot risico om samen met de vissen te verdwijnen. Hij is zeldzaam, maar 's-winters toch bij duizenden aan onze kust te zien; daar passeert dan een flink deel van de totale West-Europese populatie. De Middelste Zaagbek zit in het algemeen liever op zilt dan op zoet water, daarom vindt je hem bij voorkeur in het noorden van Europa, zowel aan zee, bij riviermondingen, op eilandjes voor de kust of bij rivieren verder landinwaarts. Hij zoekt daar veilige, wat beschutte plekken waar hij zich ongestoord kan voortplanten. Het baltsritueel van de Middelste Zaagbek er grappig uit. De mannetjes verzamelen zich ergens op het water en proberen de vrouwtjes te verleiden met precieze, mechanisch ogende bewegingen die tijdens de voorstelling telkens worden herhaald. Ze strekken hun hals, sperren de snavel wijd open, zetten de kuif op en vouwen de vleugels uit. In het voorjaar begint elk broedpaar een nest op de grond aan te leggen. Het vrouwtje legt daar acht tot elf eieren, waar ze ongeveer een maand op zit te broeden. De jongen zijn nestvlinders. Landen waar hij zich in de lente en de zomer graag ophoudt zijn IJsland, Ierland, Schotland (waar de soort zich pas in de negentiende eeuw heeft gevestigd), Scandinavië en Noord-Rusland. In de herfst trekt hij weg naar streken met een milder klimaat, met name naar de kusten van Zuidwest Europa, van Nederland tot Spanje en verder in het mediterrane gebied. Dan zie je hem veel minder in het binnenland. De wereldpopulatie van de Middelste Zaagbek wordt op ongeveer 170.000 broedparen geschat. In Europa nestelen ongeveer 95.000 broedparen, maar in sommige jaren telt men hier beduidend minder dieren, zonder dat hiervoor een oorzaak in gewijzigd trekgedrag valt aan te wijzen. Ruwweg 3% van de wereldpopulatie (ca. 8000 individuen) overwintert in Nederland. De Middelste Zaagbek is bij ons overal langs de kust wel te zien, maar het talrijkst in de Waddenzee, het noorden van het IJsselmeer en in de zeearmen van het Deltagebied.

Middelste Zaagbek. 📷 Marc Gottenbos

Herkenning: de Middelste Zaagbek is een duikend met een lang lichaam; vergeleken met de Grote Zaagbek iets kleiner, met een slankere nek, ruigere kuif en een zeer slanke, rode snavel. Het mannetje heeft een groene kop, witte kraag, grijs met wit lichaam en een gevlekte, kastanjebruine borst. Het vrouwtje is grijs met een roodbruine kop die overgaat in een lichte keel en een grijze nek. Het vrouwtje heeft een rommelige kuif. In de vlucht toont de Middelste Zaagbek lang door het lange lichaam en de uitgestrekte nek. Het mannetje toont veel wit in de vleugel, het vrouwtje een dubbele witte spiegel. De Middelste Zaagbek is gewoonlijk zwijgzaam, maar laat tijdens de nestbouw krassende of raspende geluiden horen.

Nonnetje

- *Mergellus albellus*-
Algemene kenmerken
en (broed)biotoop:

het Nonnetje is een kleine Zaagbek en een beschermde vogel. Deze vissende eend broedt in taigabossen in het hoge noorden van Europa en Azië, maar trekt in de herfst naar zuidelijker streken, waar nog open water is. De soort gaat sterk achteruit door aantasting van de bossen in het broedgebied. De broedgebieden van het Nonnetje bevinden zich in het noorden van Europa en Siberië. De eend leeft daar in bosachtige streken in de buurt van vennen en rivieren. Wanneer vanaf oktober het water dichtvriest, trekken de dieren naar het zuiden weg. De meeste Nonnetjes komen halverwege november in hun wintergebieden aan.

In Europa zijn die merendeels rond de Noordzee en de westelijke Oostzee gelegen en daarbij neemt Nederland een belangrijke plaats in.

Nonnetje. 📷 Marc Gottenbos

Een deel van de vogels trekt naar Midden- en Zuidoost Europa. De grootse aantallen Nonnetjes zie 's-winters hier op het IJsselmeer zolang dat niet dichtvriest. In dat laatste geval, dus in strenge winters, verhuizen ze vooral naar de grote rivieren (Waal, Rijn), het Deltagebied en de zee kust. Nonnetjes brengen hun tijd vooral op het water door. Ze zwemmen dikwijls met een net zo diep weggezonden romp als de verwante zaagbekken, zodat van het lichaam alleen de kop en de hals zichtbaar blijven. Ze duiken zeer frequent onder om hun kostje op te halen dat naast vissen ook uit kreeftachtigen en waterinsecten bestaat. Het onderwater zwemmen gaat ze bijzonder goed af, omdat ze tientallen seconden onder water kunnen blijven. In de wintermaanden verzamelen Nonnetjes zich in groepen van 10 tot soms wel honderd exemplaren en gaan dan ook samen op visjacht. In zo'n groep mengen ze zich dan geregeld met andere eenden, met name Brilduikers, Toppers en Kuifeenden. In zulke troepen zijn mannetjes vaak minder talrijk dan vrouwtjes en jonge eenden. In de voortplantingstijd splitsen de groepen zich op. De dieren verlaten dan het water en gaan apart zitten broeden in de boreale wouden. Na het baltsritueel van de mannetjes (opgezette veren, geheven kuif en wijdgeopende snavel) zoekt het stel een boom met een passende holte, dikwijls een oud nesthol van een Zwarte Specht. Het vrouwtje stoffeert dat

met dons, alvorens er in mei en juni zes tot negen roodachtig beige eieren in te leggen, die ze in haar eentje uitbroedt. Het mannetje houdt intussen op korte afstand de wacht. De jongen zijn nestblijvers en vliegen na tien weken uit.

Herkennen: het Nonnetje is de kleinste zaagbek, slechts weinig groter dan een wintertaling, met een korte snavel en een steil voorhoofd. Het mannetje is in zijn witte, 's-winters gedragen zomer- of prachtkleed, getooid met zwarte lijnen en een witte, oprichtbare kuif met geen andere soort te verwarren. In het eclipskleed, in zomer en herfst, lijkt het mannetje veel meer op het vrouwtje, dat altijd in hetzelfde bruingrijze verenpak rondzwemt met een roestige bovenkop en witte wangen. De zaagbekken hebben allemaal een slanke, rechte snavel met een iets haakvormig gekromde punt. Bovendien zijn de snavelranden vooral naar de punt toe voorzien van, naar achteren hoorntand-

jes. Verder is de tong bekleed met harde papillen en daardoor ruw als een rasp. Deze aanpassingen geven zaagbekken een goed houvast op hun gebruikelijke prooi die bestaat uit glibberige visjes. Het Nonnetje vliegt gemakkelijk op vanaf het water en kan ook in beperkte ruimte goed manoeuvreren (zoals in bossen). Vliegt met een snelle vleugelslag. Nonnetjes zijn meestal zwijgzaam en roepen alleen tijdens de balts of bij onraad grommend of ratelend.

Dick Slaa

Bronvermelding:

- Vogeldeterminatie - Keith Vinicombe, Alain Harris en Laurel Tucker.
- Handboek vogels van Nederland - Luc Hoogenstein en Ger Meesters.
- ANWB vogelgids van Europa - Lars Svensson
- Vogels van Europa- Editions Atlas.

Soort/grootte	Typering/habitat	Verenkleed man	Kop/snavel man	Poten
Krooneend 53-57 cm	Standvogel Schaarse broedvogel	Zwarte nek en borst, bruin lichaam, witte flanken	Vosrode kop Koraalrode snavel	Roze poten
Tafeleend 42-49 cm	Schaarse broedvogel Talrijke wintergast	Lichtgrijs met zwarte borst en staart	Steenrode kop en nek; rood oog Zwarte snavel met grijze band	Grijze poten
Kuifeend 40-47 cm	Algemene broedvogel Wintergast	Glanzend zwart met witte buik en flanken	Zwarte kop met geel oog en afhangende kuif; blauwgrijze snavel, zwarte punt	Blauwgrijze poten
Topper 42-51 cm	Doortrekker Wintergast 10-04	Rug grijsig wit, zwarte staart, witte flanken en buik	Zwarte kop en nek met groene zweem Grijze snavel met zwarte punt	Grijze poten
Witoogeend 38-42 cm	Dwaalgast 01-12 wintergast broedvogel Oost-Europa	Diep kastanjebruin donkere rug; witte onderstaartdekveren	Kastanjebruine kop Witte oogiris Grijze snavel met zwarte punt	Grijze poten
Ringsnaveleend 37-46 cm	Dwaalgast 10-05 Amerikaanse broedvogel	Glanzend zwart; flanken lichtgrijs met verticale witte band	Kop zwart; paarse weer-schijn; geel oog; driekleurige snavel blauwgrijs-wit-zwart	Grijze poten
Grote Zaagbek 58-68 cm	Wintergast 11-04 Broedvogel Scandinavië en Rusland	Donkere rug met witte onderdelen	Donkergroene kop Rode snavel met haakpunt	Roze poten
Middelste Zaagbek 52-58 cm	Schaarse broedvogel; wintergast 11-05	Grijswit lichaam Kastanjebruine borst	Groene kop met witte kraag; rood oog; ruige kuif	Roze poten
Nonnetje 38-44 cm	Doortrekker Wintergast 11-03	Wit, zwart afgebiesde mantel	Witte kop met zwarte oogvlek; witte kuif	Donkere poten

Ontwikkelingen in de Maashorst

Er gebeurt het een en ander in de Maashorst, waarbij een aantal zaken naar onze mening goed gaan, maar ook een aantal zaken niet. Hierbij uitleg van een aantal zaken die spelen rondom de Maashorst. Ik ben niet ingegaan op het Landschap van Allure verhaal, maar louter op aankoop en inrichting van het centrale gedeelte. Het Landschap van Allure verhaal speelt zich voornamelijk in de randen af.

Aankoop grond t.b.v. natuur in de Maashorst

Op 4 november 2013 kreeg ARK van de provincie Noord Brabant de opdracht voor de realisatie van het Nationaal Natuur Netwerk (NNN, in Brabant ook wel Natuur Netwerk Brabant genoemd) in de Maashorst. Hierbij hoorde ook het opstellen van een inrichtingsplan en het realiseren van de inrichting. In vijf jaar tijd zou voornamelijk in het hart van de Maashorst 180 ha landbouwgrond omgevormd worden naar nieuwe natuur en zou het watersysteem hersteld moeten zijn. Daarnaast zou ook 58 ha ondernemende EHS gerealiseerd moeten worden. Dit zijn landbouwgronden die op ecologische wijze beheerd moeten worden. Deze gronden liggen voornamelijk rond Slabroek en in de schil van de Maashorst. ARK kreeg van de provincie de beschikking over circa vijftien miljoen om de gronden aan te kopen.

Wat is EHS?

In 1990 is door het toenmalige kabinet besloten dat er iets krachtigs moest worden gedaan om de afname van de biodiversiteit een halt toe te roepen. Er werd geld vrijgemaakt en een plan opgesteld om natuurgebieden te vergroten en te verbinden met elkaar (de zogenaamde ecologische

verbindingszones). Ook de Maashorst is in dit plan opgenomen, waarbij het centrale gedeelte compleet als natuurgebied moest worden ingericht. Dit plan is met instemming van de boerenstandsorganisatie ZLTO goedgekeurd. De aankoop in de Maashorst verliep stroef. Staatsbosbeheer mag en kan geen gronden aankopen, alleen beheeren. De aankoop werd gedaan door de DLG (Dienst Landelijk Gebied). Deze zijn echter onder het bewind Bleker afgeschafte en is ook de EHS sterk vermindert en naar de provincies geschoven. Gelukkig heeft provincie Noord-Brabant de EHS voor de Maashorst op de kaart laten staan en hebben ze ARK gevraagd om hier schot in te krijgen.

Het was mooi geweest als de boeren rond de Maashorst anders dachten over natuur dan voorman Henk Bleker.

De voormalige EHS zou in 2018 gerealiseerd moeten zijn, maar is door diverse kabinetten Rutten verkleind en uitgerekt tot 2027, ondanks de achteruit hollende biodiversiteit.

Realisatie

Nu zijn we vijf jaar verder en kunnen constateren dat de realisatie van het NNN in de Maashorst bedroevend is verlopen. Slechts 27 ha NNN wordt eerdaags overgedragen en twaalf hectare ondernemende EHS. Het is aannemelijk dat de 27 ha naar Staatsbosbeheer gaan en de 12 ha ondernemende EHS naar Natuurinclusieve Streekboerderijen B.V. Dit is echter ook nog niet zeker en heeft te maken met de in mijn ogen belachelijke wetgeving. Ark koopt landbouwgrond voor een bedrag, zeg 100. Natuurgrond is maar 15 waard. Dus 85 wordt door ARK (provincie Brabant) gesubsidieerd. ARK moet de verworven gronden nu aanbieden en te koop zetten voor 15. De koper moet deze 15 betalen en is wel gebonden aan strikte natuurbeheersmaatregelen. Dus met een beetje pech gaat de aankoop van maar 30 ha ook nog naar een andere beheerder. De doelstelling in de Maashorst is te komen tot één grote begraasde eenheid. Dit is met nu zes grondeigenaren (gemeenten Uden, Landerd, Bernheze en Oss, SBB en Waterschap Aa en Maas) al verdomd moeilijk, hierover meer. Moeten er nog meer eigenaren komen die ook hun eisen inbrengen?

Wij kunnen niet inkijken in de bemoeienissen die ARK heeft uitgevoerd met betrekking tot de aankoop. Dit vind achter gesloten deuren plaats, zo hebben we geen oordeel hierover naar ARK. Wel kunnen we constateren dat er in de Maashorst een aantal factoren zijn die het aankooptraject zeer moeilijk maken.

Er zijn een zestal landbouwgrondeigenaren (waarvan er maar één echt boer is, dus met boerderij en grond) die hun gronden niet willen verkopen. Vaak worden deze gronden verpacht aan maatschappijen, die tot ons groot verdriet er zeer intensieve teelten op uitvoeren. Zo heeft bedrijf van de Elzen diverse gronden in gebruik waar aard-

beiplanten worden 'opgefokt' en verkocht aan meestal zuidelijke landen, waar de eigenlijke aardbeiteelt plaats vindt. Dit 'opfokken' gaat gepaard met veel wateronttrekking en gifbespuiting. Ook is er een cruciaal stuk grond om de beide begrazingseenheden aan elkaar te sluiten, in bezit van nota bene de Nederlandse Staat wat verpacht wordt aan een grondeigenaar waar nu gladiolen op geteeld worden. Ook al zo'n gewas wat zelfs in de periferie van de Maashorst niet thuis hoort. Blijkbaar laat de Nederlandse wetgeving omtrent pachten het niet toe om deze persoon te onteigenen.

Net als aardbeienteelt is de aanplant van Gladiolen iets waar we in de Maashorst absoluut niet blij mee moeten zijn.

Organisatiestructuur is contraproductief

Ten tweede de organisatiestructuur die o.a. door dhr. G. Versteylen is opgesteld om waarschijnlijk de politiek meer zeggenschap te geven over de Maashorst. Voorheen hadden we een Stuurgroep de Maashorst, waarin alle geledingen zitting hadden, dus ook de diverse gemeenten, maar uiteindelijk werden beslissingen genomen door de Stuurgroep. Deze groep kon snel en adequaat handelen. Op dit moment hebben we vier groepen (en zelfs een vijfde!!) die over de Maashorst gaan. Ik zal proberen het een beetje uit te leggen. De groepen die nu de Maashorst vormen zijn:

1) Stichting Maashorst in uitvoering

Stichting gaat over uitvoering projecten die zijn opgenomen in de jaarplannen. De Stichting is

benoemd door het Bestuurlijk regieteam (BRT).
Stichting wordt bijgestaan door Raad van Advies.
Stichting wordt gevormd door: Geert Versteylen,
Hendrik Hoeksema, Ben Keller en Rolf Kok.

2) Raad van advies

De onafhankelijke voorzitter van deze raad wordt benoemd door het BRT. De raad geeft advies aan Stichting Maashorst in uitvoering. Hierin zitten volgende personen:

Eja Praasterink	onafhankelijk voorzitter
Twan van Bakel	Maashorst Betrokken Ondernemers
Jos van der Wijst	Natuurcentrum De Maashorst
Joep van Lieshout	Natuurorganisaties De Maashorst
Rein de Laat	VVV Noordoost Brabant
Jos Timmers	Zuidelijke Land en Tuinbouw Organisatie
Jos van Vonderen	Agrarische natuurvereniging Maashorstboeren
Harrie Boot	Cultuurhistorie
Rob Dekkers	Wildbeheereenheid
Rianne Matthijssen	Recron
Toine Smits	namens Gebruikersraad
Iris Arts	namens Gebruikersraad

3) Programmabureau

Bestaat uit medewerkers van het BRT en ondersteunt en krijgt opdracht van de Stichting Maashorst in uitvoering. Hierin hebben zitting:

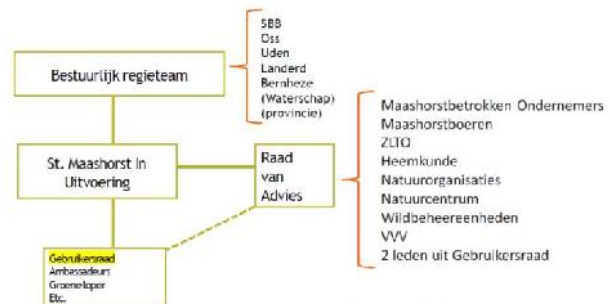
Janny Straatsma	programma manager
Kelly van Lith	communicatie
Marieke Melten	communicatie
Hester Berns	projectleider natuur
Marloes de Ruiter	projectleider Landschap van Allure
Merian v.d. Berg	secreatriaat

4) Bestuurlijk regieteam (BRT)

Bestaat uit vier wethouders van de vier Maashorstgemeenten, een bestuurder van SBB en een bestuurder Waterschap Aa en Maas. Doordat er verkiezingen zijn geweest en er nieuwe wethouders benoemd zijn, wisselt dit nogal eens van samenstelling. Namens SBB heeft hierin zitting

Marc de Wit en namens Waterschap Aa en Maas Ernest de Groot.

Door het gedoe met de Wisenten is er nu ook een Gebruikersraad ingesteld, die ook op een of andere manier inspraak krijgen of hebben. Ook is er een Beheersgroep actief, waar we gelukkig wel enige inbreng in hebben.

Op de website van 'Allemaal Maashorst is bovenstaand organogram te vinden, maar of het daarmee nu overzichtelijker wordt in de Maashorst...

Je ziet wel dat onze natuurrol en inbreng zeer klein gemaakt is. Het natuurgebied De Maashorst wordt meer vermarkt als recreatie- en economisch wingebed en minder als natuurgebied. Terwijl naar mijn mening het gaat om de natuur. Bezoekers komen niet voor de maïs of de aardbeiplanten naar de Maashorst.

Dit weerspiegelt zich ook in de moeilijke manier waarop de monitoring naar voren is gekomen. Meten is weten, er zijn diverse natuurliefhebbers die veel in de Maashorst aanwezig zijn en er veel van weten. Om in kaart te brengen of het goed gaat, is het belangrijk om dit te monitoren. Wie kan dat beter dan de lokale natuurliefhebbers? Er gaat voor tonnen rond in het financiële plaatje van de Maashorst. De tienduizend euro nodig voor een goede monitoring per jaar, is zeer moeizaam tot stand gekomen. Er wordt wel veel uitgegeven aan communicatie. Echter ga eens zoeken op de website van de Maashorst, kom je uit bij een wirwar van sites, die op één of andere manier over de Maashorst gaan. Over eenheid en communicatie gesproken?

IBEP/Maashorstmanifest

Om een natuurgebied goed te beheren is een lange termijnvisie van essentieel belang. Ark heeft hier goed werk geleverd door het opstellen van het IBEP (Inrichtings- en Beheerplan De Maashorst (2015-2019)). Dit is gebaseerd op het Natuurplan De Maashorst, waarbij ook een inkijk tot 2050 gegeven wordt. Helaas werd het oorspronkelijke IBEP door inbreng van de politiek weer sterk afgezwakt. De discussie over jacht wel of niet in het natuurgebied blijft hierdoor maar voortwoekeren. Ondanks lange termijnplannen kan het voorkomen dat de politiek in Landerd het fietspad dwars door de Maashorst van Landerd naar Nistelrode verbreed wil hebben. Terwijl in de lange termijn visie uitdrukkelijk staat dat het centrale gedeelte een stiltegebied moet worden en in de randen de fietspaden en recreatie gesitueerd moeten worden. Vanuit de randen kunnen personen via wandelpaden naar het centrale gebied om dit te ontzien van al te veel recreatie. Het opstellen van een commissie om te bekijken of de Maashorst een Nationaal Park kan worden, werd door de politiek van Landerd wel van tafel geveegd.

Agrarische Natuurvereniging Maashorstboeren

Je zou verwachten van een vereniging die 'duurzaam produceren, in harmonie met natuur en

landschap' in hun visie hebben, de ondernemende EHS voortvarend wil uitvoeren. Wij zien hier niet veel van. Er zijn connecties tussen deze vereniging en boeren die hun gronden niet willen verkopen in het centrale gedeelte, waardoor aankoop bemoeilijkt wordt. Hier zou deze club een belangrijke rol kunnen vervullen naar mijn idee.

Inrichting

Gelukkig zijn hier wel stappen gezet en is onder andere de loop van de Venloop aangepakt, wat al meteen leuke resultaten voor de natuur opleverde. Ook de mindere begrazing en met welke dieren er begraasd wordt is nu duidelijk, al blijft het gedoe met de Wisenten nog altijd ongewis. Dat we een broedend Ravenpaar en Grauwe Klauwierenpaar hebben is hier een positief uitvloeisel van.

We zijn benieuwd of de realisatie van de natuurkern toch nog gehaald wordt, maar gezien het bovenstaande moeten er toch nog veel actoren in het proces hun denkbeeld veranderen. In plaats van economisch/recreatief gewin moet er meer naar natuurrecreatief gewin gekeken worden. Dit zou nog wel eens een moeizaam proces kunnen worden.

Jan-Willem Hermans

De ontwikkeling van de natuur na de herinrichting van het gebied rond de Venloop is een prachtig succes. Met wat meer goede wil zou dat op veel meer plekken in de Maashorst mogelijk moeten zijn. Een uitdaging voor het nieuwe BRT-team!

Vogelwacht Winkel

Volop zomer!

Wij kunnen u helpen optimaal te genieten van dit mooie jaargetijde. Hier vindt u een kleine selectie. Ziet u iets niet neem dan gerust contact op met de winkel: winkel@vogelwachtuden.nl of kijk op de website voor een uitgebreider overzicht www.vogelwachtuden.nl

ANWB Vogelgids van Europa

De klassieker voor het herkennen van vogels. Deze gids mag in uw boekenkast niet ontbreken. Alle Europese vogels staan erin. In de tekeningen staat aangegeven waar u voor de herkenning op moet letten. Ledenprijs € 27,50 (elders € 32,99)

Steltlopers van Europa

Is het eerste en meest complete Nederlandstalige handboek dat alle 82 Europese steltlopers beschrijft incl. dwaalgasten. Het boek bevat ruim 600 schitterende detailfoto's, complete soortbeschrijvingen waarbij de soorten met elkaar vergeleken worden, vliegbeelden, silhouetten en vogelgeluiden.

Ledenprijs € 40,- (op bestelling, elders € 44,95)

Veldgids Diersporen

Het standaardwerk over diersporen! Geschreven door dé Nederlandse deskundige (en Vogelwachtlid!) Annemarie van Diepenbeek. Beschrijft sporen van de zoogdieren, vogels, amfibieën en reptielen van West-Europa. Ledenprijs € 27,00 (op bestelling, elders € 34,95)

Gasten van Bijenhôtels

Dit boekwerk beschrijft in detail hoe je een bijenhotel kunt maken. Ook beschrijft het uitvoerig welke 'gasten' er in komen logeren. Diverse soorten bijen en graafwespen bouwen er hun nestjes in, en daar komen weer verschillende roofdieren en parasieten op af. Dit levert vele uren kijkplezier op, en dat in eigen tuin! Prijs op aanvraag.

Wist u dat:

U altijd boeken kunt bestellen bij de winkel. Bijvoorbeeld van uw vakantiebestemming, over fotografie of speciale vogelsoorten.

De Vogelwachtwinkel bevindt zich fysiek bij:

Koos Doorten

Kruisstraat 13, 5388 CH Nistelrode

Telefoon: 0412-650180

Tip!

De winkel staat open voor suggesties van leden over artikelen, die in het assortiment opgenomen kunnen worden.

Foto Rooijmans

www.fotorooijmans.nl

Markt 10 - 6021CD - Budel
tel. 0495-494890
h.rooijmans1@chello.nl

Al vele jaren zijn wij het adres voor Swarovski verrekijkers, Spottingscopes en toebehoren.

Met gedegen advies en eindeloos geduld staan we u terzijde in uw keuze voor het juiste Swarovski produkt.

Een produkt dat beschouwd mag worden als de "Rolls Royce" onder de optiek. De "EL-serie" bijvoorbeeld wordt op 140 punten op kwaliteit gecontroleerd. Daardoor ontstaat een produkt waarop met een gerust hart 30 jaar garantie wordt gegeven (10 jaar bij spotting scopes)

SWAROVSKI OPTIK DIGISCOPING

Dankzij de DCA, DCB en TLS800 gaat voor u de fascinerende wereld van SUPER-TELE-FOTOGRAFIE open.

Met gemak haalt u uw moeizaam te benaderen object 40,...50,...60 maal dichterbij. Vogels en wild fotograferen was nog nooit zo gemakkelijk.

Met 30 jaar ervaring in fotografie kunnen wij u uiteraard een schat aan informatie en adviezen verstrekken, waardoor goede resultaten meteen haalbaar zijn.

Het assortiment van Swarovski omvat meer dan 25 kijkers en telescopen.

Zoekt u een bepaald boek over vogels, vraag het ons!

Daarnaast een zeer uitgebreide algemene voorraad van 1.500.000 boeken met specialisatie op het gebied van natuur, oude zeldzame boeken, Nederlandse streekgeschiedenis, antieke prenten, plaatjesalbums, ansichtkaarten, schoolplaten en strips.

antiquariaat

VAN HOORN

IN- EN VERKOOP VAN BOEKEN,
PRENTEN EN PRENTBRIEFKAARTEN

Houtstraat 35, 6511 JK Nijmegen

☎ 024-3223772 ✉ van-hoorn@hetnet.nl

www.antiquariaatvanhoorn.nl

Bent u ook zo geboeid?

STOP met roofvogels en uilen in gevangenschap!

Logo:

Logos at the bottom:

HONDEN & KATTEN SPECIAALZAAK UDEN

Gratis bezorgservice in Uden, Oss, Veghel, Nijmegen, Wijchen en omgeving!

Onder andere in ons assortiment:

20 kg Senior krokant:	€ 34,00
20 kg Krokante brok:	€ 25,30
20 kg Superieur Kip & Rijst (Premium):	€ 31,50
20 kg Superieur Puppy brokjes:	€ 40,75
15 kg Superieur Lam & Rijst (hypoallergeen):	€ 27,75
20 kg Sensitive No Grain (hypoallergeen):	€ 43,30
10 kg 6-Mix kattenbrokjes:	€ 19,90

en vele andere soorten; ook alles in 10 kg verpakkingen

U bent ook van harte welkom in onze winkel:

Honden & Katten Speciaalzaak 4FEEDT
Volkelseweg 26 - 5405 NA Uden

**premium honden en katten voeders,
ZO'N KWALITEIT; ZO VOORDELIG !!**

Meer informatie en **VOORDELIG** online-shoppen (> 1.000 artikelen):
www.4feedt.nl Of vraag een folder aan: 0413-266 398

Ideeën nodig voor in en om het huis?

Kom eens kijken en vraag advies én alles voor een voordelige prijs

De Kleuter
tuincentrum

OOK VOOR TUINONTWERP, AANLEG EN ONDERHOUD

U zoekt een goede hovenier?

Die zijn vak verstaat en kennis van zaken heeft?

Laten we kennismaken!

Kijk ook eens op onze site.

GOORKENSWEG 1 - 5405 BV UDEN - 0413- 26 10 78 - INFO@DEKLEUTER.NL - WWW.DEKLEUTER.NL

Voor boeken en tijdschriften gaat u naar:

Boekhandel Bert van der Heijden

Mondriaanplein 12, 5401 HX UDEN
Telefoon: 0413-260907
Internet: www.libris.nl
E-mail: bertheijden@libris.nl

Ons team van bedrijfsadviseurs staat voor u klaar!

Kwaliteit, Vertrouwen & Betrokkenheid

Velmolenweg 50 | Saffierborch 26
5404 LD Uden | 5241 LN Rosmalen
0413-268343 | 073-6422695
uden@bolkendebekker.nl | rosmalen@bolkendebekker.nl
www.bolkendebekker.nl

Hans Koster
NatuurFotografie

| Workshops | Cursussen | Reizen |
| Excursies | Lezingen |
| Foto op maat |

info@hknatuurfotografie.nl
06-53305526

www.hknatuurfotografie.nl

Thuis in wonen

Atriensis B.V.
Zernikestraat 17
Postbus 842
5600 AV Eindhoven
Telefoon: 040-2367859
Fax: 040-2364278

E-mail: info@atriensis.nl
Webite: www.atriensis.nl

Th. Peters Machinale Timmerwerken

Het juiste adres voor kozijnen en trappen

Eisenhowerweg 22
5466 AC VEGHEL
Tel.: 0413-377744
Fax: 0413-354755

Wij bieden u
met zekerheid
het beste
rundvlees uit
Nederland

FRANS KNOBBOUT
SLAGER

Drossaard 12, 5403 ET Uden
tel. 0413-267354
www.knobbboutslager.nl

 foto de vakman
Uden - Wijchen

**Echte foto speciaalzaak met
internet prijzen**

Marktstraat 10 - Uden
Telefoon: 0413-263695
E-mail: verkoop@fotodevakman.nl

**Deskundig
advies
lage
prijzen**

www.fotodevakman.nl
voor wie goedkoop een camera wil kopen....

- Loonbedrijf
- Transport
- Opzetstation

Duifhuizerweg 8
5406 TB Uden
Tel 0413 363785
Fax 0413 342047
info@kanters-bedrijven.nl
www.kanters-bedrijven.nl

PROFILE
DE FIETSSPECIALIST
...daar mag je *méér* van verwachten!

De Wilt

Profile De Wilt
Violierstraat 13
5402 LA Uden
Telefoon: 0413-262620
E-mail: info@profiledewilt.nl

snijders metaal

IJZERWAREN
GEREEDSCHAPPEN
METALEN

Kapelstraat 1
5401 EC UDEN
Tel. 0413-262780

de Bruin verzekeringen

Een vertrouwd adres
voor al uw verzekeringen

Velmolenweg 87, Uden • Telefoon: (0413) 330999
E-mail: info@debruin.nl • Internet: www.debruin.nl

HONDEN WASSERETTE IN ZEELAND

UNIEK IN DEZE REGIO!
DE HONDENWASSERETTE, DE PERFECTE
OPLOSSING VOOR IEDERE HONDENBEZITTER.
UW HOND WASSEN MET SHAMPOO,
ANTIVLOEDEN/TEKEN BEHANDELING EN
DAARNA DROOGFÖHNEN.
ALLES IN ÉÉN MOEITE EN GEEN ROMMEL
EN NATTIGHEID IN UW BADKAMER.
U KUNT 7 DAGEN PER WEEK TERECHT.

WILLEMSSEN
TUIN- EN PARKMACHINES
TANKSTATION
HONDENWASSERETTE

Kerkstraat 117
5411 CK Zeeland Nbr
Tel (0486) 45 21 15 www.tonnywillemssen.nl

WILLEMSSEN
TUIN- EN PARKMACHINES
TANKSTATION
HONDENWASSERETTE

Kerkstraat 117 - 5411 CK Zeeland Nbr - Tel (0486) 45 21 15 - www.tonnywillemssen.nl

- Verkoop van tuin- en parkmachines
 - Tuingeredschap
 - Berekening benodigdheden
 - Reparatie van tuin- en parkmachines
 - Slijpen van houtbewerking-gereedschap,
 - Veetondeuses scharen, messen, etc.
 - Levering en verkoop Shell/campinggas
 - Levering en verkoop petroleum/gasolie
 - 24uur Tamoil tankservice
- Altijd tanken via de betaalautomaat met 'n
bank/giro- of andere betaalcad

Graag tot ziens!

Openingstijden: Ma gesloten | Di t/m Do 8.00 - 18.00 uur | Vrij 8.00 - 20.00 uur | Za 9.00 - 16.00 uur

Hallo **JUMBO**

**"DE BESTE SUPERMARKT
VAN BRABANT"**

Jumbo, Roland de Laak

Drossaard 14-18

5403 ET UDEN

Telefoon: 0413-267837

COCK ULAND

de fietsenwinkel

Drossaard 47

5403 ES Uden

Tel. 0413-267088

**Hans van den Heuvel
Machinale Timmerwerken**

*Voor al uw binnen- en
buitendeuren*

Leurke 2A

5427 EE BOEKEL

Tel.: 0492-323861

Fax: 0492-324013

Website: www.heuveldeur.nl

**Kom kijken,
ontdekken én spelen**

Kinderboerderij Uden

**Artillerieweg 3, 5403 PB Uden
tel: 0413 - 250047**

Open: ma-vrij vanaf 10.00 uur

za en zo vanaf 13.00 uur

Sluiting: zomer 17.00 uur

winter 16.30 uur

www.kinderboerderij-uden.nl

ETIKETTEN

& STICKERS OP ROL

DRUKWERK

INTERNET

COMPLEET

Bezoek onze website
GRAPHISET.NL

Vogelwacht Uden e.o. is een zelfstandige vereniging die zich actief inzet voor alle, in de vrije natuur, levende vogels.

De belangrijkste doelstellingen zijn:

- Directe bescherming van vogels en hun biotoop;
- Het behouden en creëren van nestgelegenheid;
- Belangstelling kweken voor vogels bij een groot publiek;
- Deelname aan landelijke en provinciale activiteiten met betrekking tot vogelstudie en inventarisatie.

Het clubblad 'Het Bruujssel' verschijnt vier maal per jaar en is beschikbaar voor alle leden.

De full-color digitale versie is beschikbaar op onze website: www.vogelwachtuden.nl

